Old Ni-js

Kroniek van Eibergen, Beltrum, Rekken en Zwolle

Foto: Mallumse Molen

In dit nummer o.a.

Nieuwe gemeente, nieuwe historie
Afscheid / begrafenis burgemeester Smits
Jeugdherinneringen
Scheppels Mankzaod

Uitgave november 2006 - no. 57

Old Ni-js is het orgaan van de Historische Kring Eibergen.
Lidmaatschap/abonnement € 14,- per jaar bij automatische betaling.
Toeslag bij betaling via acceptgirokaart € 1,50.
Inwonende leden betalen € 2,-. per jaar, maar ontvangen hiervoor geen extra nummer van Old Ni-js.

Secretariaat Historische Kring Eibergen **www.historischekringeibergen.nl**	A. Dijkhuizen-Blankvoort Vogelenzangstraat 34 7151 VD Eibergen tel.: 0545-473393
Administratie **Aanmelding nieuwe leden**	J.W. Scholl Nijenkerckestraat 5 7482 ZX Haaksbergen tel. : 053-5721225
Bank	Rabo Eibergen Rek.nr. 31.64.48.095
Bezorging Old Ni-js	D. Somsen Mallumse Molenweg 23 7152 AT Eibergen tel.: 0545-472517

Bestuur Historische kring Eibergen

E.H. Wesselink, voorzitter	Hondevoort 22	7152 BA Eibergen
J. van Dijk-Sijbrandij, vice-voorzitter	Blomsgaarden 26	7151 AM Eibergen
A. Dijkhuizen-Blankvoort, secretaris	Vogelenzangstraat 34	7151 VD Eibergen
J.W.Scholl, penningmeester	Nijenkerckestraat 5	7482 ZX Haaksbergen
J. Baake, algemeen adjunct	Nieuwenhuizenstraat 5	7161 VB Neede
A. Busink-te Biesebeek, lid	Lariksweg 23	7151 XV Eibergen
G.B. Maarse, lid	Dorpsstraat 40	7156 LL Beltrum
D. Somsen, lid	Mallumse Molenweg 23	7152 AT Eibergen
A. van der Ziel, lid	Altena's Dijk 2	7274 GN Geesteren

Foto's omslag collectie E.H. Wesselink

Redactie Old Ni-js
E.H. Wesselink, J. Baake, J. van Dijk-Sijbrandij, A. Dijkhuizen-Blankvoort, A. van der Ziel

Geheel of gedeeltelijke overname van artikelen is alleen toegestaan met schriftelijke toestemming van de auteur.

ISSN 1381-2548

old ni-js

Kroniek van Eibergen, Beltrum, Rekken en Zwolle

19e jaargang no. 57 **november 2006**

Inhoud van dit nummer:

Wiele van 't bestuur bunt er blie van. Bestuursmededelingen ..... blz. 2

Museumnieuws
Geesje Gossink ..... blz. 5

De Mallumse Molen
G. Hazewinkel ..... blz. 7

Nogmaals het Engelsch kind
L.A. van Dijk ..... blz. 8

Berkellandse Historiën. Een nieuwe gemeente, een nieuwe geschiedenis
Bennie te Vaarwerk ..... blz. 10

Oplossing Zoekplaatje / Rode Kruis bezoekt huize Anke Marjolein
Johan Baake ..... blz. 28

Ons Zoekplaatje ..... blz. 29

Bij het aftreden van burgemeester Smits 30 november 1915
E.H. Wesselink ..... blz. 30

Een vers bij het aftreden van den Heer G.H. Smits,burgemeester van Eibergen
Wijlen H.W. Ellerbeck ..... blz. 31

Een krantenbericht uit 1924. Begrafenis burgemeester G.H. Smits ..... blz. 34

Jeugdherinneringen aan een spoorlijn
Paul van den Brand ..... blz. 39

Scheppels Mankzaod
E.H.Wesselink ..... blz. 48

't Olde Joor, gedicht van B.J. Meulenkamp ..... blz. 54

Wiele van 't bestuur bunt er blie van

't Bost an

Het aantal leden van onze vereniging bost an. We hebben inmiddels bijna 1000 leden. Binnenkort hopen wij het duizendste lid te verwelkomen. Die geluksvogel zal door ons aangenaam verrast worden.Wij zijn reuze blij met de groeiende belangstelling voor Old Ni-js. Weet u dat we leden hebben in heel Nederland tot ver daarbuiten, zoals in Canada en Zuid-Afrika. Dat grote aantal leden is van belang om ook in de toekomst mooie en interessante publicaties en boeken te kunnen blijven uitgeven. In de eerste plaats hebben we heel gewoon de inkomsten nodig om die schitterende uitgaven te kunnen bekostigen. Bovendien, hoe groter de groep mensen die wij bereiken, hoe groter onze kansen om weer anderen te inspireren tot het verzamelen, vertellen en/of schrijven van nog meer old ni-js.

Dus als er in uw omgeving vrienden of bekenden zijn, die ook geïnteresseerd zijn in mens en samenleving en in de ontwikkelingen die maakten dat de wereld en ons dorp zijn zoals ze zijn, maak ze lid van onze vereniging. Want u weet wat Hendrik Odink ooit zei: "Gelukkig de mens die eerbied heeft voor de streekhistorie".

Zo wat laeft an

Minstens zo belangrijk als de financiële bijdragen van leden zijn de vele reacties die we keer op keer krijgen. Het oude nieuws dat we oprakelen blijkt velen te boeien.

Wie heeft er niet genoten van onze vorige uitgave, no. 56. U weet nu van de Antoniuskrukken in het familiewapen van de familie Van Eybergen en u kent het Antoniusvarken. U hebt zich wellicht verwonderd over hoe een Engels kind op Hofman terecht kwam, hoe het daar opgroeide en toch een vreemde bleef. U hebt hernieuwd kennisgemaakt met al die winkeliers aan de Kerkstraat van weleer. Na lezing van dat artikel twijfelt u misschien aan de stelling dat de tieden better bunt. Mogelijk was u achterin het boekje begonnen met de scheppels mankzaod umdat oonze moderspraoke zo bizunder mooi is.

Uw reacties en eventuele aanvullingen zijn meer dan welkom. Zo wat laeft an.

Veel waardering kregen we voor dat schitterende boek "Land van Berkel en Slinge", sporen van een rijk verleden. We hebben nog enige voorraad maar de verkoop loopt als een trein. Dit boek kon tot stand komen met steun van het gemeentebestuur. Aanvankelijk ging het om een cultuurhistorische beschrijving van de gemeente Eibergen, opgesteld in opdracht van de gemeente. Dat het nu zo fraai als boekwerk is uitgebracht mag een stimulans zijn voor een ieder om vernieuwingen van dorp, straat of woning, meer te laten aansluiten bij wat ons nog rest uit dat rijke verleden.

Fees in de karke en 'n kraom in de Vuurrever

De Monumentendag op 9 september was een succes. Feestelijke concerten in de Oude Mattheus en de R.K. Sint Mattheus. Optredens van de organisten Ad Krijger, J. de Leeuw, de zanggroepen Animo Eibergen, Akkoord Beltrum, Makiko kinderkoor Eibergen, Kumbaja jeugdkoor Eibergen. De expositie van doopjurken in de oude kerk was een sfeervolle aanvulling op het programma. Bovendien was slechts een kleine wandeling nodig om in de Vuurrever 'n kraom te schudden. De hele dag hadden beide kerken en de museumboerderij veel gezellige aanloop. Bovendien, het stralende weer verhoogde de feestvreugde. Een mooie en geslaagde dag.

Niet onvermeld mag blijven dat bij de voorbereiding van de monumentendag de samenwerking met de gemeente Berkelland goed op gang is gekomen. De ambtelijke ondersteuning van de gemeente verdient onze lof.

Kortom: Wiele van 't bestuur bunt er blie van.

Anhollen geet vuur kriegen

Genog eblaozen, wie mot weer vedan.

Nu al wordt nagedacht over Monumentendag 2007. Het thema is dan: Monumenten van de 20e eeuw. De RK Sint Mattheüs is uit de jaren dertig van de vorige eeuw, is een monument. Het voormalige gemeentehuis is een monument uit het begin van die eeuw. Enkele andere villa's aan de Grotestraat uit dezelfde tijd, kunnen doorgaan voor monument. U kent wellicht nog meer grote of kleine monumenten uit de 20e eeuw. Meldt ze ons.

Zoals u al weet zijn we druk zijn we met het volgende themanummer over de Bloemensymfonie. U weet nog wel, de bloemsierkunst van Weenink, de muziek van Excelsior, de schitterende uitvoeringen in het openluchttheater op De Maat. De Bloemensymfonie gaf ons dorp in de jaren 50 en 60 van de vorige eeuw een exclusieve glans. Dank zij hulp van diverse leden hebben wij al wel veel verzameld over de Bloemensymfonie, maar het verwerken van al die knipsels, teksten en foto's tot een boekje, zal nog geruime tijd vergen. U moet dus nog een poosje geduld hebben.

Ondertussen ligt al weer het één en ander op de plank voor reguliere nummers van Old Ni-js. Zo ziet u maar, zolang u ons materiaal en inbreng blijft aandragen, zullen wij old ni-js blijven oprakelen ter lering en vermaak van ons allen.

Vuur niks geet de zunne op

Al eerder had ik het over de inkomsten die we nodig hebben om zulke mooie uitgaven te kunnen bekostigen. We hebben op dit punt weinig te klagen. Bijna alle leden betalen middels een machtiging automatisch. We zouden graag willen dat iedereen dat doet. Dat scheelt ons veel incassokosten. We zijn gedwongen om degenen die nog middels een gewone betaalopdracht de rekening voldoen, een toeslag van € 1,50 te vragen.

Heel blij zijn we ook dat het overgrote deel van onze leden de extra bijdrage van

€ 10,- voor het themanummer "Land van Berkel en Slinge" heeft betaald. Enkelen hebben de acceptgirokaart verkeerd ingevuld waardoor de betaling niet tot stand kwam. We stellen het op prijs wanneer u controleert of de bijdrage voor het boek al is voldaan.

Filmfestival 25 februari 2007

Ons volgende filmfestival is op zondag 25 februari in De Huve, Grotestraat 50. De commissie is erin geslaagd een aantrekkelijk programma vast te stellen met authentieke beelden van Eibergen uit de 20e eeuw, o.a. vastgelegd door fotograaf R. Krol, die na 1945 de eerste fotowinkel van Eibergen had in een houten noodgebouw in de Nieuwstraat, thans Brink. En er staat een nieuwe film over het Vragenderveen van Ben Tragter op het programma. Goede wijn behoeft geen krans. Dus, kom kijken.

Twee voorstellingen

Er zijn, zoals gebruikelijk, twee voorstellingen, 's middags om half drie en 's avonds om half acht. De toegangsprijs is € 5,- (incl. 1 consumptie) per persoon.

Toegangskaarten zijn vanaf 10 februari verkrijgbaar bij Bloembinderij Björn en Marieke, voorheen bloemenhuis Schepers, telefoon 0545-478781.

Ze zijn daar ook telefonisch te reserveren. Voor verdere informatie kan men ook terecht bij Annie Businkk, tel. 0545-471498.

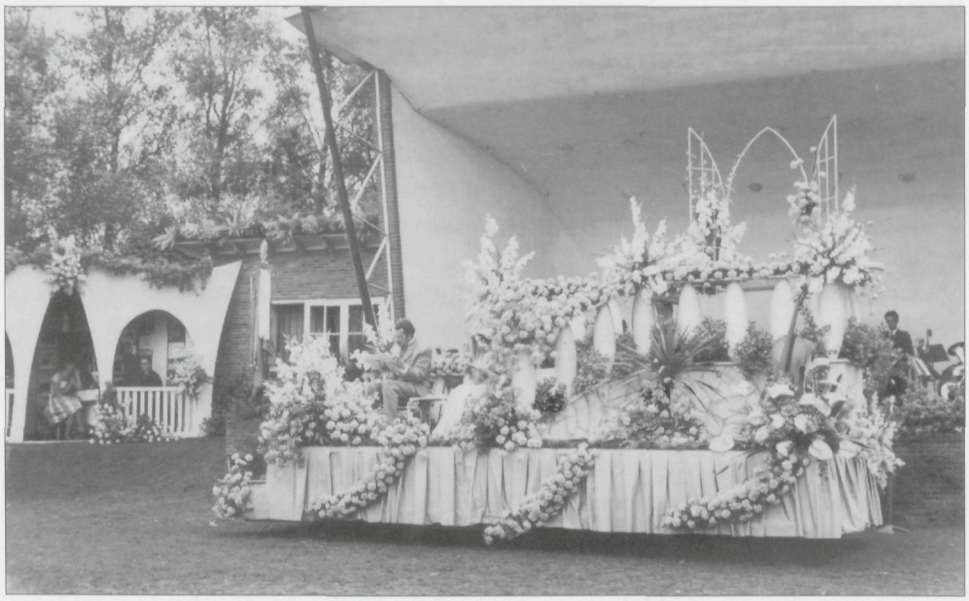

Eén van de praalwagens van bloemensymfonie 1959. (foto N.P.J. Zeeman)

Museumnieuws

Boekje vol interessante en aardige informatie over historisch museum De Scheper Eibergen

Onder de titel 'De Scheper, historisch museum Eibergen. Een bezoek meer dan waard!' is een boekje verschenen, waarin behalve over de totstandkoming van het museum achtergrondinformatie wordt verstrekt over alles wat er is te zien. Het begint bij het 250-jarig bestaan van de plaatselijke brandweer, die "op zoek naar een stunt die ook nog iets nuttigs zou opleveren" een oud stadsboerderijtje aan de Burg. Smitsstraat tot museum verbouwde en inrichtte. Ook zijn hoofdstukken gewijd aan de totstandkoming van museumboerderij De Vuurrever en de verbouw van de villa Grotestraat 41 tot historisch museum.
Aan de hand van geologische en archeologische vondsten wordt een beeld geschetst van de ontstaansgeschiedenis en ontwikkeling van Eibergen en omgeving van miljoenen tot tientallen jaren geleden. Allerlei zaken worden belicht: de rijkdom aan bodemschatten, de eerste bewoners, de invloed van de Romeinse bezetters, het leven in de Middeleeuwen, de opkomst van de industrie en Eibergs beroemde schrijvers Willem Sluyter en Menno ter Braak. Verder staan

Burgemeester Bloemen ontving vrijdag 29 september j.l. het eerste exemplaar uit handen van schrijfster Geesje Gossink. V.l.n.r. Herman Schepers, Paula van Enk, vormgeefster, Geesje Gossink, burgemeester Hein Bloemen. (foto Geesje Gossink)

er wetenswaardigheden in over de schoolklas en de timmerwerkplaats op zolder en krijgt de lezer een rondleiding door De Vuurrever. Grondlegger Herman Schepers fungeerde als voornaamste 'zegsman' voor schrijfster Geesje Gossink, die ook enkele aardige anekdotes uit zijn mond optekende.
Directe aanleiding voor de uitgave is het 25-jarig bestaan van De Scheper, maar het doel is vooral de bezoekers beter te informeren en om het museumbezoek een nieuwe impuls te geven. Veel (oud)-Eibergenaren blijken namelijk nog nooit in het museum te zijn geweest. Daar moet verandering in komen, vinden de initiatiefnemers.

De Scheper, historisch museum Eibergen. Een bezoek meer dan waard!' is een gezamenlijke uitgave van Stichting Museum De Scheper en Gossink Publiciteit Eibergen. Teksten en eindredactie Geesje Gossink. Omslag en lay-out Paula van Enk. Druk: Drukkerij Maarse Eibergen. Verkoopprijs: € 7,95. Verkooppunten: museum De Scheper, VVV Eibergen, Boekhandel Gellekink en The Readshop. Bestellen per post kan door overmaking van € 10 (incl. verzendkosten) op girorekening 3680294 t.n.v. Gossink Publiciteit onder duidelijke vermelding van naam en adresgegevens.

Den Olden Scheper

De Mallumse Molen.

De restauratie van de Eibergse watermolen is onlangs tot een goed einde gebracht. De firma Hoffman uit Beltrum heeft in overleg met de bouwcommissie, bestaande uit molenaar Klaas de Jonge en bestuurslid Dick Somsen, de opdracht tot tevredenheid uitgevoerd. De firma Hoffman is specialist op het gebied van restaureren van historische panden. De Stichting Eibergse Molens gaat graag in zee met de vakmensen van Hoffman vanwege hun bekwaamheid en bekendheid met panden als het Muldershuis, de Piepermolen en de Mallumse Molen.
Toch kwamen de vakmensen tijdens de eerste fase van de restauratie voor een bijzondere verrassing te staan. Het bouwplan behelsde o.a. het vervangen van de verroeste ijzeren doken (soort muurankers), die de Bentheimerstenen van de buitenmuren boven en onder de waterspiegel, lieten scheuren. Er was besloten de oudedoken te vervangen door roestvrije exemplaren.
Daarvoor moesten ze worden uitgehakt en/of uitgeboord en de beschadigde zandstenen blokken zouden worden gekeerd. En toen kwam men tot de onaangename ontdekking, namelijk dat ooit (tijdens een restauratie in 1948/1949) achter de buitenmuur een grote hoeveelheid beton was gestort om, goed bedoeld, de molen een stevigheid voor 'de eeuwigheid' te geven.
Nieuw overleg vond plaats. Immers, het werk zou vertraging ondervinden,maar erger nog: de kostprijs zou hoger worden. Instanties werden geraadpleegd voor aanvullende subsidies en gelukkig was er veel begrip voor de onverwachte tegenvaller en kwam alles op z'n ankerpootjes terecht.
Na een paar maanden noodgedwongen werkonderbreking kon de klus alsnog worden geklaard, zodat juist op tijd, tijdens de Nationale Molendag op 13 mei 2006,de officiële afronding kon plaatsvinden. Het viel ook nog mooi samen met de openingsdag van het plattelands-vernieuwingsproject Eibergen in Verband, waarover veel in allerlei kranten heeft gestaan.
Wat is en hopelijk blijft is de trots op en de betrokkenheid bij:
"Onze Mallumse Molen", een geliefd plekje voor vele Eibergenaren en toeristen.

"Nog heurt mien oor dat stöarig zoezen,
Nog zut mien ooge 't draeiend rad,
Woar 't wit van schoem kwamp oaverbroezen,
Het röstloos water,'t frisse nat".

(H.Berghege)

Eibergen, juli 2006

Nogmaals het Engelsch kind

Op mijn artikel over het vondelingetje op erve Hofman, kreeg ik verscheidene reacties. In het algemeen al zijn reacties prettig, want dan blijkt, dat het stuk in elk geval door deze mensen is gelezen. In dit bijzondere geval echter kreeg ik ook tips, waardoor mijn hart sneller ging kloppen.
Eerst werd ik op een druilerige zondagmiddag gebeld door Henk Nijman, de vroegere archivaris van de voormalige gemeente Eibergen. Kort daarna ontving ik mailtjes van Klaasjan Visscher uit Enschede en Gerrit Kluvers uit Arnhem.
Alle drie waren ze op internet op zoek gegaan naar Jenneken Nijenhuis-Nijhuis en vonden zij aanvullende informatie.
Hierdoor weer enthousiast geworden hervatte ik mijn speurtocht in de archieven. Eerst toog ik naar het rijksarchief in Utrecht, omdat er sterke aanwijzingen waren, dat de twee dochters van Jenneken in Maarseveen en Utrecht waren beland. In een voor mij nieuw archief voel ik me de eerste tijd als een kat in een vreemd pakhuis. Gelukkig was er een klein, grijs dametje ter plekke, dat zo te zien tegen de honderd liep en zich over mij ontfermde om mijn onderzoek niet in het honderd te laten lopen. Hoofdschuddend stelde zij vast, dat ik een wel erg chaotische manier had om de rijstebrijberg van gegevens te lijf te gaan. Door haar strenge doch rechtvaardige begeleiding kwam ik er achter, dat Jennekens oudste dochter Egberdina op 19 mei 1858, 35 jaar oud in het huwelijk trad met de vijf jaar jongere bediende Hendrik Cornelis Schadee. Deze had in 1847 moeten loten voor de Nationale Militie en was daarbij ingeloot. Hij hoefde echter niet op te komen wegens broederdienst, bovendien was hij te klein van stuk. Zijn uiterlijk werd ook beschreven: ovaal aangezicht, hoog voorhoofd, blauwe ogen, kleine neus, bruin haar en bruine wenkbrauwen. Hij mag dan een klein opdondertje zijn geweest, helemaal verkeerd klinkt deze beschrijving niet, dunkt me.Het enige wat ik verder vond was, dat Egberdina overleed in 1911 te Maarssen. Haar zus Johanna, die diensbode was trouwde in 1873 te Maarseveen met de postbode Arie Pietersse. De bruid was 39 jaar en haar bruidegom tien jaar jonger. In 1916 overleed zij 82 jaar oud in Maarssen. Haar man overleefde haar vijf jaar.
Maar waar was de moeder van deze dochters, het 'Engelsch kind' zelf gebleven? Hiervoor begaf ik mij naar het gemeentehuis van de gemeente Hof van Twente in het stadje Goor, waaronder de vroegere gemeenten Delden, Diepenheim en Goor vallen. In dit gemeentehuis, gezien de omvang en allure van dit gebouw kan men beter spreken van gemeentepaleis, werd ik ontvangen door een zeer vriendelijke mevrouw Jansen. Zij bracht me in de gewelven van het 'paleis' en ontsloot de kluis waarin de archieven liggen.
Al gauw vond ik Jenneken in het bevolkingsregister van Diepenheim als geboren op 2 februari 1790 in Eibergen(!) en van beroep huiswerkster. Vervolgens verloor ik haar uit het oog. Nu had ik via internet een aantal Jennekens Nijhuis in de buurt van Diepenheim gevonden en die ben ik gaan nazoeken.

Voorgevel van erve Hofman, zoals die er circa 1950 uitzag, toen de familie Kersjes er woonde. (foto fam. Meulenkamp)

Tot mijn blijdschap vond ik haar in Goor. Het bleek, dat het gezin van dagloner Gerrit Jan Nijenhuis naar deze plaats was verhuisd en er woonde aan de Grotestraat 27a.
Rampzalig was, dat Jenneken hier op 29 juni 1835 was overleden in de leeftijd van 45 jaar (als we 1790 als geboortejaar aanhouden). We nemen aan, dat het voor haar man een hele slag is geweest, maar niet minder erg was het voor haar dochters,die hun moeder missen toen zij respectievelijk twaalf en één jaar oud waren. Het gezinnetje keerde vòòr 1840 terug naar Diepenheim. Hoe Egberdina en Johanna respectievelijk in Utrecht en Maarssen verzeild zijn geraakt is mij niet bekend. Tijdens het schrijven van mijn artikel hoopte ik, dat er nog nazaten van het Engelsch kind in leven zouden zijn, maar die hoop is ijdel gebleken. Egberdina en Joahanna bleven kinderloos.
Ten slotte kan ik nog een aardige bijzonderheid melden. Tijdens de Eibergse boekenmarkt van begin september schoot iemand, die onbekend wenst te blijven mij aan. Hij vertelde, dat de koperen kandelaar, die de vrouw van de Ticheloven in 1795 kreeg van een soldatenvrouw, die net als zij pas moeder was geworden, nog steeds in zijn familie wordt gekoesterd.
Hiermee besluit ik het staartje van het verhaal over de kleine vondelinge, die ik zo graag in haar nazaten zou hebben teruggevonden.

Eibergen, oktober 2008 L.A. van Dijk

Berkellandse Historiën.
Een nieuwe gemeente, een nieuwe geschiedenis.

Bennie te Vaarwerk

Over de vorming en betekenis van de naam Eibergen: "Eiken op de berg"
De gemeente Berkelland en de VVV-Borculo lijken het samen beter te weten: Eibergen betekent "eiken op de berg"[1]. Dan hadden er wel veel meer plaatsen en bovendien met veel meer recht Eibergen moeten heten (bijvoorbeeld Neede). Waaraan genoemde organisaties deze opvatting hebben ontleend is mij niet bekend. Ook in de historische literatuur ben ik deze naamsverklaring niet tegengekomen, zoals zo dadelijk zal blijken. Zowel de gemeente als de VVV hebben kennelijk moeite met historie en historische feiten. De geschiedenis moet passen bij het imago dat Borculo en de rest van Berkelland moet uitstralen. Dat kun je de VVV niet kwalijk nemen, want de corebusiness van dat bedrijf is de verkoop van het toeristische product Berkelland. Een en ander wil natuurlijk niet zeggen dat men met de historie een loopje mag nemen. Gelukkig kent Berkelland vele historische kringen die best in staat zijn de gemeente en de VVV de helpende hand te bieden waar de historische kennis ernstig tekortschiet en dat in de hoop en verwachting dat de fouten op de gemeentelijke website en in de VVV-folder worden hersteld[2]. Dit artikel wil daartoe een bijdrage leveren wat het Eibergse aandeel daarin betreft[3].
Uiteraard is er over de naam Eibergen al heel wat geschreven en nog meer gezegd. Op lokaal niveau heeft Hendrik Odink daartoe een poging gedaan[4]. Hij liet zich met name leiden door het voorvoegsel 'ei-' en de neerslag daarvan in ons gemeentewapen, de bekende drie eieren. Hij concludeert dan ook, dat voor Eibergen de drie eieren "wel zin" hebben. Het was een enigszins voorbarige conclusie, want er is geen kritisch onderzoek aan voorafgegaan.

Welke verklaringen zijn er uit de literatuur bekend? Om te beginnen de vier van Hendrik Odink:

1. "De naam der plaats zou ontleend zijn aan de ei-vormige gracht, die eenmaal het oude Eibergen afsloot en liep vanaf het kasteel Den Borgh (nu voormalig gemeentehuis)

[1]www.gemeenteberkelland.nl (gezien 4-9-2006):„Echberge"; „eiken op de berg"); letterlijk overgenomen in de VVV-gids "thuis en uit in Berkelland 2006", pag. 20.
[2]Ten aanzien van Eibergen moet de VVV-folder ook op de volgende punten gecorrigeerd worden: Eibergen was ook in de 17e en 18e eeuw een stad met beperkte rechten, waaronder: vier burgemeesters, zelfstandige, vrij van heerlijke bemoeienis, verkiezing van de magistraat, stadswapen (glas-in-loodraam; kerkorgel) en –zegel, tolheffing in het kerspel. De verdedigingsstructuur (Hagen, Borggraven, het Schild) is op 19e eeuwse kaarten nog duidelijk traceerbaar. Het is overigens onjuist om het stad-zijn uitsluitend te verbinden met de verdedigingsstructuur om Eibergen, zoals in het museum gebeurt en recentelijk in de de aflevering van de Gelderse stedenatlas over steden in de Achterhoek. Deze verdedigingsstructuur heeft gefunctioneerd in een tijd dat Eibergen

helemaal niet vermeld werd als stad. Mijn vermoeden is dan ook dat deze verdedigingsstructuur meer te maken heeft met de Borg en een gebied daaromheen dan dat zij bedoeld was om een stedelijk karakter uit te drukken. Deze Borg, die gestaan heeft op de locatie van het gemeentehuis van Eibergen, is mogelijk dezelfde als het in 1449 genoemde kasteel Eibergen dat een leen van de heren van Borculo was en door hen tot een open huis voor de hertog van Gelre was gemaakt . Een omissie zonder meer is het ontbreken van elke verwijzing naar de laatgotische Oude Mattheüskerk, sedert 1616 de protestantse kerk van Eibergen en de enige middeleeuwse kerk in de heerlijkheid Borculo die de tand des tijds redelijk ongeschonden heeft doorstaan. In het kader van de stedelijke geschiedenis van Eibergen zou nog eens onderzocht moeten worden om het oude, 18e eeuwse kerkorgel (met het wapen van de stad Eibergen) uit Westervoort terug te halen. Veel te weinig aandacht is er in de VVV-gids voor Willem Sluiter, de dominee-dichter met Needs-Borculose wortels, die het begrip "achter-hoeck" heeft bedacht. Eibergen: geboorteplaats van de Achterhoek! Eibergen zou zich ermee in Berkelland maar ook in de rest van het land mee kunnen profileren, zoals de plaats dat ook moet doen met de persoon en het werk van Sluiter.

[3]Het artikel is eerder gepubliceerd in Old Ni-js nr. 21. De voorliggende versie is grotendeels herzien en aangepast aan de stand van het onderzoek. In dit kader verwijs ik naar het in het voorjaar van 2007 te verschijnen nummer van de Kleine Reeks. Bijdragen tot de geschiedenis van Stad en Heerlijkheid Borculo, waarin een overzicht gepubliceerd wordt van toponiemen tot 1500 in de kerspelen Eibergen, Geesteren, Groenlo en Neede.

[4]Hendrik Odink, 'Het wapen van de gemeente Eibergen', in: Idem, Land en volk van de Achterhoek, blz. 226 - 227).

2. "Ei zou water moeten betekenen en bergen: geborgen zijn, beveiligd tegen het water van Berkel en Rammelsbeek"
3. Een overlevering voortvloeiende uit de rivaliteit met buurplaats Neede: samen gingen de toekomstige Eibergenaren en eveneens toekomstige Needenaren kiefteneieren zoeken: "Vanuit een bepaald punt ging men 's-morgens weg, elk zoekend in verschillende richtingen. Toen men 's avonds weer bij elkaar kwam, klonk al spoedig de vraag: 'He'j ok eiere evondene?' Het antwoord van de ene partij klonk: 'Jao, dree'. Deze kwamen later in het wapen en de plaats werd Eibergen genoemd".
4. Afgeleid van de oudste schrijfwijze 'zo om elfhonderd': 'Eckberghe', dan zou 'eck' eik zijn en de drie eieren eikels zijn.

De enige bron die Odink voor dit artikel gebruikt heeft is de brief van de Hoge Raad van Adel uit 1816, waarin het gemeentewapen bevestigd wordt. De afbeelding van dat wapen is voorzien van een wel zeer summiere omschrijving.
Daaraan kunnen nog de volgende "verklaringen" toegevoegd worden:

5. de "bergen" in de naam duiden op de drie (ei-vormige) hoogten die de plaats omgeven: de Eibergse Es, de Mallemse Es en de Hupselse Es. Probleem hier is, dat deze "bergen" essen zijn en ook in oude bronnen als zodanig worden aangeduid. Een soortgelijke verklaring werd ook afgegeven voor Haaksbergen, dat dan 'laagte tussen twee 'bergen' zou betekenen[5]. Deze verklaring valt dus bij voorbaat af.

Als alternatief voor deze "bergen" werden ook wel genoemd: de Mallerhaar, Woestenesch, Kormelinksbulten (*Tubantia* 8-9-1936). Een 'haar" is een zandige en droge, hoger gelegen vlakte. Een "bulten" is een overzienbare zandige hoogte, al of niet kunstmatig opgeworpen. H.W. Heuvel[6] geeft er nog net

Van boven naar beneden: gemeentewapen van Eibergen, voorkomend in de Oude Mattheüskerk, in de hal van villa Smits, in de voorgevel van Dissen Ende (vroeger huis van dierenarts Piel aan de J.W. Hagemanstraat) en in de voorgevel van villa Smits. (foto's J. Baake, E.H. Wesselink)

weer een andere draai aan: op de plek van de villa Smits "moet in de Middeleeuwen het slot Borg gestaan hebben, waar alleen de naam Borggraven nog aan de voormalige grachten herinnert. (...) Uit het slot had men 't gezicht op de drie hoogten in het rond: Mallumerhaar, Woesten-Esch en Kormelink-bulten". Heuvel heeft vast niet op de zolderkamer van het gemeentehuis gestaan om deze bewering te toetsen!

6. "Het plaatsje is oorspronkelijk gegroeid rondom een burcht, welke daar voor tien eeuwen stond op een heuvel of bergje. De burcht werd omgeven door een gracht, welke haar water uit de voorbij stroomende Berkel ontving. Het heuveltje waarop het kasteel stond, had een eivorm. Vandaar dat de nederzetting den naam kreeg Eiberg of Eibergen" (*Tubantia*, 8-9-1936). Veel burchten hebben gestaan op een kunstmatig opgeworpen heuvel of berg (ook te Groenlo: berg of mons). Een dergelijke bouw wordt aangeduid met de term "motte". Of deze berg een eivorm had is niet bekend en is ook niet aannemelijk gelet op de ontwikkeling in de schrijfwijzen van de naam. Waarschijnlijk bestond de Borg al lang voordat het ei in beeld kwam. Dat de Borg zijn water ontving uit de Berkel is al even onwaarschijnlijk. Op oude kaarten is duidelijk te zien dat de Berkel vrijwel loodrecht op de kerk aan liep en ter hoogte van de huidige bibliotheek een scherpe bocht naar het westen maakte. In de 16e eeuw was er maar één gebouw dat daadwerkelijk door het Berkelwater bedreigd werd. Dat was de pastorie die stond op de locatie van de huidige bibliotheek. De verbinding tussen de Borg en de Berkel werd gevormd door de Borggraven, die, zoals de naam al zegt, een gegraven kanaal of gracht is en hooguit water afgevoerd kan hebben.

Het laat zich raden, dat bovengenoemde hypothesen en verklaringen eerder hebben bijgedragen tot verwarring, dan tot een oplossing van de kwestie van de naamgeving en de betekenis. We zullen het over een heel andere boeg moeten gooien.

[5]Ten Asbreuk, Historie van Haaksbergen, deel I, blz. 21.
[6]H.W. Heuvel, Gids voor Eibergen en Groenlo (Doetinchem 1922), blz. 12-13.

De problemen

We dienen eerst na te gaan, hoe de plaatsnaam Eibergen in het, bij voorkeur zo ver mogelijk terug liggende, verleden werd geschreven. Als we de verkregen gegevens op een rij zetten, dan is het wellicht mogelijk een en ander te zeggen over de ontwikkeling die ons 'Eibergen' taalkundig heeft doorgemaakt, en misschien zijn er zelfs nog wel andere voorbeelden van namen/woorden te vinden, die een soortgelijke ontwikkeling hebben doorgemaakt. Omdat de volksmond zo belangrijk is, zijn dialectnamen en -woorden voor dat doel zeer geschikt. We gaan te werk zoals bij het veldnamenonderzoek, maar alleen andersom. In de volgende fase zullen we het Middelnederlands woordenboek en het etymologisch woordenboek op onze vondsten loslaten en kijken of er wat bruikbaars uitkomt, want het vinden van een betekenis van een naam m.b.v. zo'n woorden-

boek mag dan wel taalkundig verantwoord zijn, maar dat hoeft historisch niet het geval te zijn.
En nog zijn we er niet, want al filosoferende blijft er een historisch probleem van Eibergen en Olden Eibergen bestaan. Want ja, hebben we eenmaal een zinnige betekenis van de naam gevonden, dan nog blijft de vraag, op welk Eibergen die van toepassing is. Archeologisch schijnt Eibergen ouder te zijn dan Olden Eibergen (of zijn er in het kerngebied van Olden Eibergen nog niet zoveel opgravingen gedaan?), zodat het probleem nog ingewikkelder wordt.
Zouden we in staat zijn ook deze kwestie op te lossen, dan mogen we de borst gaan natmaken voor het gesuggereerde verband tussen de plaatsnaam en de eieren in het gemeentewapen. Stel, dat we tot de conclusie zijn gekomen, dat het ei van ei-bergen helemaal niks met de kievitseieren te maken heeft, waar komen die eieren in ons aller gemeentewapen dan toch vandaan?

De schrijfwijzen

Naar schrijfwijze: Ecberghe: 1188, 1299, 1313 , 1330, ca. 1340, 1370, 1376, 1379, 1391, 1408, 1467 ; Ecberche: 1307; Ecberghen: 1188; Hegberghe: 1246; Echtberge: 1261; Ecberge: ca. 1340; Ahctbrerge: 13e eeuw; Egberge: 1340; Egberghe: 1384; Eygberghe: 1383; Egbergen: 1408; Eyberge: 1383, 1408, 1412, 1426, 1429, 1437, 1450, 1471, 1482; Eyberghe: 1379, 1419, 1460, 1461,1469, 1475, 1486, 1495; Eyberghen: 1397; Eybergen: 1391, 1394, 1397, 1418, 1423, 1439, 1457, 1458, 1480, 1487, 1501.

(Chronologisch, gevolgd door bronvermelding)

1188:	Ecberghe	(GvD)
	Ecberghen	(GvD)
1225:	Echberge, Lethardo de	(FSSA, Regesten Stift Vreden)[7]
1246:	Hegberghe	(Sloet 665)
1261:	Echtberge	(AHBeReg 19), gericht in
1299:	Ecberghe	(StUReg 1) parochia
1300-1400:	Ahctbrerge	(WUB, Addimenta, no. 114)
1307:	Ecberche	(WUB VIII, no. 407)
1313:	Ecberghe	(WUB) kerk te
1315/1317-1319	**Olden Ecberghe** (Leenregisters Steinfurt, blz. 80)	
1330	Ecberghe	(FSSA, Regesten Stift Vreden)
1331:	Echberghe	(InABbI 114)
1331:	Oldenechberghe	(InABbI 114)
1331:	Eghetberghe	(InABbI 120)
1337:	Echberghe	(Hofman, kapel Borculo) (villa)
1340:	Ecberghe	(InABbI 240)
	Egberge	
1348:	Echberghe	(InABbI 305)
1359:	Echberghe	(InABbI 433)
1360:	Ecberghe	(InABbI 442)
1365:	Ecberghe	(AHBReg 116) pastoor te

1366:	Olden Ecberghe	(AHBReg 125) buurschap
1370:	Ecberghe	(StUReg 4)
1376:	Ecberghe	(AHBReg 172) kerk van
	Eyberge	
1376	Olden Eyberghen	
1379:	Ecberghe	(AHBReg 179) pastoor te
	Ecberge	(LenenMun E212) parrochia
	Eyberghe	(StOvLenen) 1769
1383:	Eygberghe	(AHBReg 204) pastoor te
1384:	Egberghe	
1391:	Ecberghe	(AHBReg 264) kerspel
	Eybergen	
1393:	Egberghe	(AHBReg 270) parochiekerk van
1393:	Oldenegberghe	(AHBReg 270) buurschap
1394:	Eybergen	(StOvLenen) 1769
1397:	Eyberghen	
1408:	Egbergen	Land "gelegen in den eesche to E."
	Egberge	Stichting van een altaar "tot Godes ere tot E."
	Eyberge	"Werner Lansinck, kercher [pastoor] to E."
	Ecberghe	
	Eygberge	landerijen gelegen "bij den dorpe to E."
1412:	Eyberge	(StUReg 13) kerspel
1429:	Eyberge	(StUReg 15) kerspel
1429:	Olden Eyberge	(StUReg 15) buurschap
1437:	Eyberghe	(AHBReg 414) kerk te
	Eyberge(n)	landerijen in "den kerspel van E."; "umme datt dorp unnd in den dorpe to E."
1444:	Eyberge	"den esche to E."
	Eyberger broke	land op den
	Eybergen	parrochia
1446:	Eyberge	(StUReg 19) kerspel
1446:	Oelden Eyberge	(StUReg 19) buurschap
1450:	Oldeneyberge	
1457:	Eyberghe	(OA Groenlo)
1460:	Eyberghe	(AHBReg 543) pastoor te
1461:	Eyberghe	(AHBReg 557) pastoor te
1461:	Oelden Eybergh	(AHBReg 557) buurschap
	Eybergen	kerspel
	Eyberge broke	land "up den E."
1463:	Eybergen	(AHBReg 565) kerspel
1467:	Ecberghe	Land "gelegen up der Welle in den Esche to E."
1471:	Eyberge	(AHBReg 597) kerspel
1474:	Eyberghe	(AHBReg 608) kerspel
1479:	Eyberghe	(AHBReg 635) kerspel
1485:	Eyberghe	(AHBReg 673) vicaris te; kerk te
1485:	Eyberge	(AHBReg 677) mark van
1493:	Eyburch	(AHBeBr 1371) Hertog Karel van Gelre aan Bisschop van Munster

1493:	Eybarch	(AHBeBr 1375) Bisschop v. Munster aan Hertog Karel van Gelre
1495:	Eyberghe	
1500:	Eybergen	(AHBeReg 1562) kerspel
1501:	Eybergen	
1502:	Eybergen	(AHBReg 786) kerspel
1505:	Eyberghe	(AHBReg 804) kerspel
1506:	Eiberghe	(AHBReg 820) kerspel
1518:	Eybergen	(AHBReg 880) goederen te
1526:	Olden Eyberghe	(AHB)
1533:	Eyberghen	(AHBReg 986) kerspel
1555:	Eibergen	(StUReg 35)
1572:	Eibergen	(StUReg 46)

[7]Let wel: deze vermelding heeft betrekking op een persoonsnaam, waarvan bovendien niet zeker is dat deze uit Eibergen komt of van de gelijknamige hof of een kasteel stamt. Vergelijk de oudste vermeldingen van de heren van Borculo. Zij zullen zich allicht genoemd hebben naar de locatie waar zij woonden, maar de oudste vermeldingen zeggen dus niets over de aard van de nederzetting bij het kasteel. Tot nu toe dateert de oudste vermelding van Borculo als nederzetting pas uit 1337 (kapelstichting aldaar, overigens zonder vermelding te maken van de aard van de nederzetting, maar het is zeer waarschijnlijk dat hiermee de bij het kasteel Borculo ontstane nederzetting bedoeld wordt).

Afkortingen:

FSSA: Fürstlich Salm-Salm'sches Archiv Anholt

G.v.D.: Goederenlijst graaf van Dale, versie Philippi.

InABI: Veroffentlichungen der Historischen Kommission der Provinz Westfalen. Inventare der nichtstaatlichen Archive der Provinz Westfalen, Beiband I, Heft I: Kreis Borken: fürstliches Archiv in Anholt (Münster 1902). [Volgt regestnummer]

StUReg: Smit, J.G., 'Kerk en kerspel van Neede tot 1616", in: Bijdragen en Mededelingen 'Gelre" LXVII (1973) blz. 27 - 49. Bijlage I: Regesten van de oorkonden betreffende Neede uit het archief van het Stift Ueberwasser te Muenster. [Volgt regestnr.]

AHBeReg: Schilfgaarde, A.P. van, Het archief van het Huis Bergh. Regestenlijst van oorkonden. Eerste en Derde Stuk ('s-Gravenhage 1932). [volgt regestnr.]

AHBeBr: Schilfgaarde, A.P. van, Het archief van het Huis Bergh. Regestenlijst van Brieven. Eerste Stuk. ('s-Gravenhage 1932). [volgt briefnummer]

LenenMun: Hugo Kemkes e.a., Die Lehnregister der Bischöfe von Münster bis 1379 (Münster 1995)

StOvLenen: Eijken, E.D., Repertorium op de Overstichtse en Overijsselse leenprotocollen, 1379-1805, deel 7(Zwolle 1995)

WUB: Westfälisches Urkundenbuch.

AHBReg: Schilfgaarde, A.P. van, De graven van Limburg-Stirum in Gelderland en de geschiedenis hunner bezittingen (Assen 1961), Tweede Stuk: Regestenlijst. Archief Heren van Borculo (AHB) [volgt regestnummer].

Geschiedenis van de schrijfwijzen

Wat is er nu af te leiden uit deze lange reeks van schrijfwijzen? Ten eerste, dat de schrijfwijze van de twijfelachtige vermelding uit 1188 pas in de 14e eeuw vaak in de stukken voorkomt. Is dat een reden temeer om te twijfelen aan de echtheid van de goederenlijst van de graaf van Dahl? Belangrijker is echter, dat de meeste 14e eeuwse schrijfwijzen vermeld worden in de twee - voor het toenmalige Eibergen - belangrijkste archieven, namelijk het archief van het hoogadellijk vrouwenstift te Vreden en het archief van de opkomende heren van Borculo. Vervolgens is er een bepaalde ontwikkeling waar te nemen in de twee componenten waaruit de plaatsnaam bestaat: 'ei' en 'bergen'.
Het voorvoegsel 'ei (ey)' komt in de 14e eeuw, vanaf 1379, driemaal voor. 'Ec-', 'Eg-' en 'Ech-' blijven de boventoon voeren. De schrijfwijzen uit de laatste decennia van die eeuw laten zien dat het moeilijker wordt de letter -g- vóór de -b te handhaven. In de loop van de 15e eeuw verdwijnt hij dan ook uit de spelling en maakt de -g- van 'eg-' definitief plaats voor de -y-. In de 15e eeuw breekt de Ey definitief door[8]. De eerste vermelding van een -i- in plaats van een -y- dateert uit 1506. De naam zoals we die nu officieel geschreven wordt, ben ik in de bronnen voor het eerst in 1555 tegengekomen, maar dat kan nog wijzigen omdat vooral de 16e eeuwse bronnen nog niet uitvoerig bestudeerd zijn. Nog later breekt de -ij- door. Tot in de 19e eeuw werden de -i-, de -y- en de -ij- afwisselend gebruikt.

Het tweede deel van de plaatsnaam, -bergen, heeft gedurende de Middeleeuwen betrekkelijk weinig ontwikkeling doorgemaakt. Vrijwel constant is er de schrijfwijze op -berg(h)e. Alleen in een enige vermelding in de lijst uit 1188 is er sprake van een -n op het eind. Daarna pas weer in 1463: Eybergen. In de 16e eeuw komen -berghe en - berghen naast elkaar voor. De -n op het eind heeft zich nooit 'echt' door weten te zetten, want hij komt alleen voor in de geschreven naam. Officieel heten we nu Eibergen, maar in het dialect heet de plaats nog altijd Eibarge, zonder -n dus. Deze variant, al dan niet verhollandst, komt ook in 17e en 18e eeuwse stukken nog voor: Eiberge. Maar dan toch duidelijk minder dan in de Middeleeuwen. Op een uitzondering na, namelijk 1493: Eybarch, hebben we de dialectnaam echter niet in middeleeuwse papieren kunnen terugvinden.

[8]Hierin past mijn opvatting dat Eibergen op zijn vroegst in de 15e eeuw (enige) stadsrechten kreeg. Het zegel en wapen van Eibergen (met de drie eieren die van Borculose bollen tot Eibergse eieren waren getransformeerd), die overigens slechts uit de 17e en 18e eeuw bekend zijn, kunnen dus op het vroegst toegekend zijn in die 15e eeuw. De vroegst mogelijke datum is 1408 (stichting vicarie H. Driekoningen en St. Matthijs), omdat uit 17e en 18e eeuwse gegevens blijkt dat op Sint Matthias (24 februari) de jaarlijkse keur (verkiezing van het stadsbestuur) werd gehouden. Daartegen spreekt weer dat Eibergen in datzelfde jaar en in 1437 nadrukkelijk ook nog als dorp vermeld wordt.

Gebrandschilderd ruitje afkomstig van een boerderij bij Vreden. Geschonken in 1954 door mevrouw E.A.C. Ledeboer-Smits. Het ruitje hangt in de voormalige burgemeesterskamer. (foto collectie J. Baake)

Op zoek naar een betekenis

ei-

Duidelijk is, dat de plaatsnaam uit twee componenten bestaat: ei- en -bergen. In de lijst van schrijfwijzen kunnen we zien, dat de oudste schrijfwijzen vrijwel altijd beginnen met ec-, eg-, of ech-.
Bij het zoeken naar een betekenis zouden we nu al kunnen vaststellen dat er in de oorsprong van de plaatsnaam, daarbij afgaande op de oudst bekende schrijfwijzen, geen verband lijkt te zijn met het (kievits-)ei. Daarin worden we gesteund door het woordenboek, dat aangeeft, dat in het Oudhoogduits, het Oudsaksisch en het Middelnederlands het woord 'ei' al niet anders geschreven werd dan thans. (Het Engelse 'egg' is aan het Noors ontleend).
Nu het ei afgevallen is, blijven er nog twee mogelijkheden over: ec = eik en ec/ech/eg = eg(ge). De eerste mogelijkheid, waarin het 'ec-' van Ecberghe 'eik' zou betekenen, lijkt minder waarschijnlijk: zowel in het Middelnederlands, als vandaag de dag nog in ons eigen dialect, heet de eik: eek (eken). Het Middelnederlands had ook de variant eike. Deze vormen zijn niet terug te vinden in de oudste spelling.

Over blijft dan de stelling: ec/ech(t)/heg/eg(het)- = eg. Wat heeft die 'eg' te maken met Ecberghe en Eibergen? Het was deze overgang van Ec- naar Ei-, die ons voerde naar Eg. En nu kwam ons met name het dialect te hulp. Want in Hupsel hebben we een boerderijnaam Eimers, afgeleid van een voornaam Egbert/Engbert. De naam verbasterde via varianten als Engberts en Eimbers tot de huidige spreek- en schrijfwijze Eimers. De voornaam Egbert heeft men wel eens verklaard uit: eg = zwaard en -bert = glanzend, stralend, schitterend (J. van der Schaar, *Woordenboek van voornamen*).
De Hupselse boerderijnaam brengt ons op een ander dialectwoord, waarmee we wel heel direkt de kern van de zaak te pakken krijgen, nl. Eide, oftewel de eg, een in landbouwkringen niet onbekend werktuig. Ons woord eide is een verbastering van het Middelnederlandse woord eghe of eghede. Alvorens over te gaan op mogelijke betekenissen van dat ec/eg, wil ik nog wijzen op de vergelijkbare ontwikkeling van ons woord 'zei': begonnen als 'seghede', werd het via achtereenvolgens 'zegde' en 'zeide', tot ons huidige (hij/zij) 'zei'.
De eg, egge of eide, is een langzamerhand in onbruik rakend landbouwwerktuig, bestaande uit een houten of ijzeren raam, waarin in schuine richting houten of ijzeren pennen (de egge-tande) waren gestoken, waarmee het bouwland werd gesleept om grote kluiten fijn te maken, om onkruid te vernietigen of om het zaaigoed onder de aarde te brengen. Toen de tractoren hun intrede deden, degradeerde de eg vaak tot weidesleep, en werd zijn werk op het bouwland overgenomen door de cultivator. In de diverse woordenboeken wordt een onderscheid gemaakt tussen het landbouwwerktuig eg of egge, en egge, waarmee dan het scherp van een mes, van een beitel of bijl e.d. aangeduid wordt. Dit is in wezen

een schijntegenstelling, als je kijkt naar de betekenissen van het woord 'egge' in het Middelnederlands (dat is de geschreven taal van de Middeleeuwse Nederlanders). Het *Middelnederlands Handwoordenboek* geeft als varianten op: ecke en hegge. Betekenissen: 1. de scherpe kant van een wapen, het scherp van tanden, 2. iedere spitse punt, hoek, grens, 3. zelfkant. Het zal duidelijk zijn, dat de tanden van de eg prima voldoen aan de omschrijving onder 2.
Duidelijke verwantschap is er met het Duitse 'Ecke" (hoek, uitstekende punt of kant) en het Engelse 'edge' (scherpe kant, rand, snede; scherpte; zelfkant).
Over de oorspronkelijke betekenis van het woord zegt het etymologisch woordenboek, dat het behoort bij de wijd verbreide indogermaanse basis ak-, ok- "scherp zijn", "punt". Het Oudhoogduits kende een woord ecka, dat "scherpe punt" of "scherpe zijde" betekende. Het Oudsaksisch had het woord eggia, "scherpe kant, zwaard" betekenend. Het Oudfriese woord eg en het angelsaksische woord ecg hadden een identieke betekenis. Het germaans kende agjo: "punt, scherpe kant, scherp van een zwaard".

-bergen

De zojuist afgedankte eieren hebben altijd meer tot de verbeelding gesproken dan het tweede deel van de plaatsnaam. Toch kosten die 'bergen' nog de nodige hoofdbrekens. De uitgang op -bergen (met eind -n) dateert, op één uitzondering (1188) na, ook pas uit de Late Middeleeuwen. De bergen in Eibergen mogen m.i. niet als meervoud beschouwd worden, zoals wellicht wel in de naam Haaksbergen. De eerste "echte" vermelding op -bergen dateert uit 1376 en nota bene in de buurschapsnaam Olden Eibergen. Echt doorbreken doet de eind -n pas in de 16e eeuw. Voor de betekenisgeving van de naam heeft die constatering tot gevolg dat aan de onder 5. genoteerde verklaring in het geheel geen waarde gehecht hoeft te worden.

De uitgang -berg heeft de volgende betekenissen:
a. berg, heuvel; b. burg, borg, burcht (versterking).
Slicher van Bath[9] vond in 1946 in Oost-Nederland 111 namen op -berg. Daarvan duidden er 22 een kerspel of buurschap aan. Hij vermoedde dat het een minder oude naamgroep betrof, temeer omdat de -bergnamen pas sinds de 10e eeuw vermeld werden. Bovendien liggen de -bergnamen slechts voor een klein deel in gebieden met prehistorische vondsten. In het Museum De Scheper kunnen we zien dat dit vermoeden voor Eibergen zeker niet geldt. Slicher constateerde voorts dat de -bergnamen vooral in Gelderland en Overijssel en dan vooral langs de IJssel, de Berkel en de Oude IJssel voorkwamen.
Het *Middelnederlandsch Handwoordenboek* sluit hierbij aan. Berch (barch) betekent: 1. berg; 2. gebergte; 3. burg (burcht). Daarvan strikt gescheiden: borch (burch): 1. vlek, stad; 2. burcht.

[9]B.H. Slicher van Bath, Mensch en Land in de Middeleeuwen, deel II, blz. 52.

Hoewel het er sterk op lijkt, dat Eibergen ooit een 'borg' bezeten heeft, lijkt het op het eerste oog weinig waarschijnlijk, dat deze borg zijn naam geschonken heeft aan de plaats. Want een borg, die een versterkte plaats is, heet in het dialect nog steeds zo, en in de bronnen is het, op een enkele, hierna te behandelen uitzondering, al niet anders. Borg en Burch(t) liggen dicht bij elkaar. Bovendien heeft de Eibergse borgnaam zich in de bronnen gehandhaafd in de "Borggraven", het kanaal dat waarschijnlijk de borg van Eibergen verbond met de Berkel (die tot ca. 1890 bijna loodrecht op de kerktoren aanliep en achter de huidige bibliotheek een scherpe bocht naar het westen maakte). Slechts eenmaal wordt Eibergen 'Eyburch' genoemd (1493), maar aan deze, overigens wel erg late vermelding, hoeft geen bijzondere waarde gehecht te worden, temeer daar de brief waarin deze naam genoemd wordt, afkomstig is van een voor het toenmalige Eibergen buitenlands staatshoofd, namelijk hertog Karel van Gelre. Een eeuwenoude Eibergse borgnaam is de Kattenborg op de westrand van de Eibergse Es tegen de markegrens met Olden Eibergen.
In het dialect heet de plaats Eibarge(n). Dit -barge kan m.i. zowel 'berg' (in de Eibergse verhoudingen een wat meer dan normale natuurlijke verheffing in het landschap) als 'borg' betekenen. Met 'barg' bedoelen we zowel de Needse berg als de Mont Blanc. 'Barg' heeft in het Eibergse ook de betekenis van zanderige hoogte': Jukkenbarg (Olden Eibergen) Zandbarg (Voor-Beltrum, boerderijnaam). Een derde betekenis is: hooi-, korenberg. Maar in die betekenis zal hij wel niet voor de plaatsnaam gelden. Voor een zanderige hoogte worden ook de benamingen "bulten" en "heugte" (hoge gronden op rivierduinen aan de noordzijde van de Berkel) gebruikt.
Voor ons 'barg' in de betekenis van 'borg', in de zin van 'versterkt huis', pleit het voorkomen in oude stukken van een boerderijnaam Bargwever in Rekken. Deze reeds in de vorige eeuw verdwenen boerderij dankte zijn naam aan de nabije ligging van een al veel langer geleden verdwenen havezate Borg. Dit is een uitzondering geweest en gebleven. De Borg aan de Berkel in Rekken zelf heeft echter die altijd onder die naam (of Merveld, naar de familie die de Borg bezat) bekendgestaan, nooit als "Barg". De moeilijkheid in dit geval is echter, dat de uitgang -barg schriftelijk, - op een, overigens alweer vrij late, uitzondering na: Eybarch (1493) - niet is overgeleverd. In de middeleeuwse bronnen is de schrijfwijze vrij constant: -berg(h)e. En dat laat zich nauwelijks rijmen met het daarvan in de bronnen toch strikt gescheiden -borg.

Naar een nieuwe hypothese over de betekenis van de plaatsnaam Eibergen

Op grond van het overgeleverde materiaal en de historische bewijzen daarvoor, is het moeilijk om de naam te begrijpen. Dat geldt vooral voor het eerste deel van de naam, waarbij geconstateerd moet worden, dat hij aan het einde van de 14e eeuw reeds onbegrepen moet zijn geweest (ec- werd eij-). Taalkundig is deze component wel te begrijpen, maar historische bewijzen zijn er niet voor te vinden. Toch waag ik het om aan het eind van dit artikel een nieuwe hypothese

over de betekenis van onze plaatsnaam te poneren waarin de geografische ligging die gerelateerd wordt aan de aanwezigheid van een versterking.
Op dit moment kunnen we meer beginnen met het tweede deel van de plaatsnaam, dan met het ec-/ech-/eg-. Archeologische vondsten toonden aan, dat er een versterking gestaan moet hebben, daar waar nu het gemeentehuis staat. Volgens de overlevering zou die versterking Den Borg geheten hebben. Het schriftelijk overgeleverde materiaal laat echter een afleiding van de plaatsnaam uit de -borgnaam niet echt toe. Vanuit het dialect is een overgang van -o- naar -a- wel verdedigbaar en daardoor ook een afleiding uit 'borg'. Maar dat geldt ook voor de betekenis van 'berg' als '(zanderige) hoogte: immers de nederzetting Eibergen lag betrekkelijk hoog, namelijk op de rand van het Oost-Nederlands Plateau. Daardoor was de plaats betrekkelijk veilig voor het in de directe omgeving van de plaats samenvloeiende water van Berkel en Ramsbeek, tevens de locatie waar de rivier door de plateaurand breekt. Toch is de ligging op de rand van het plateau of, beter gezegd, op de rand waar de Berkel dit plateau doorbreekt, essentieel voor het begrijpen van de naam. Een tweede geografisch element dat een rol gespeeld kan hebben is de versmalling van het Berkeldal aan de oostkant van Eibergen en de verbreding aan de westkant, zoals ik met behulp van onderstaande geomorfologische kaart[10] hoop duidelijk te kunnen maken.

[10]Geomorfologie is de wetenschap die zich bezig houdt met het bestuderen van de vormen van het aardoppervlak, soms ook wel de terreinvormen genoemd. Onderdelen zijn: het karakteriseren van het reliëf, het omschrijven van de gedaanten van de vormen en het onderzoek naar hun ontstaan.

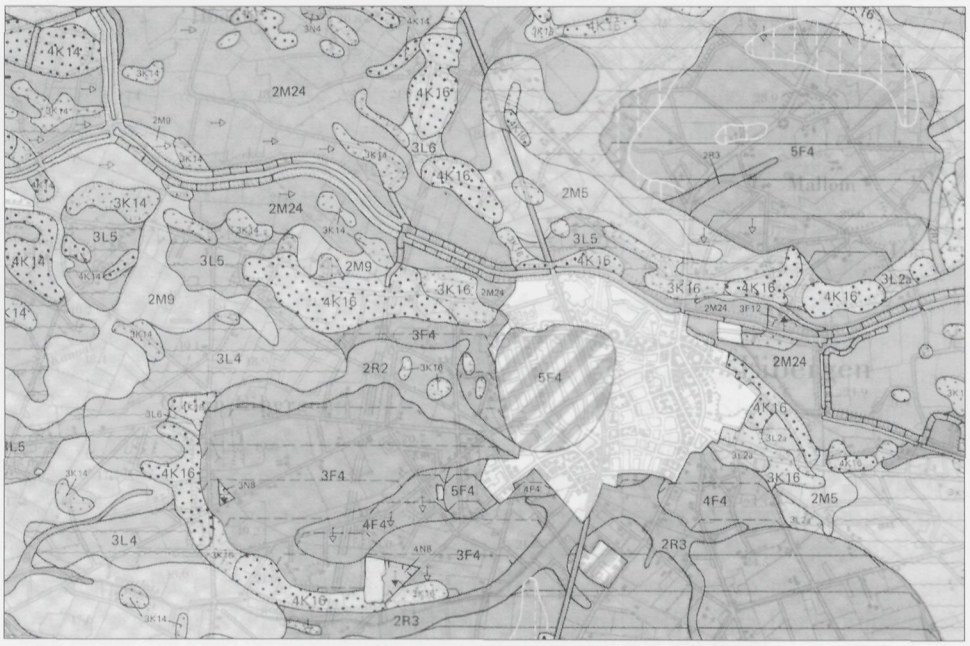

Detail van de geomorfologische kaart, blad 34-35 Enschede-Glanerbrug. Situatie rond Eibergen. Helaas zijn de bodemvormen onder Eibergen zelf niet onderzocht, maar de kaart geeft wel een indicatie. Vanaf Aalten tot en met Mallem is een plateau-achtige terrasrest aanwezig die ontstaan is onder invloed van het landijs en die bedekt kan zijn met dekzand. Dit terras wordt op twee plekken doorbroken door rivieren, namelijk bij Groenlo (Slinge) en bij Eibergen (Berkel). Op bovenstaande kaart wordt de terrasrest aangeduid met de code 5F4. Op dit terras liggen belangrijke essen: de Mallemse, Eibergse en Hupselse Es. Op het terras bevinden zich laagten of ondiepe dalen die eveneens in de nadagen van de ijstijd ontstaan zijn doordat ze het sneeuwsmeltwater over de diep bevroren ondergrond afvoerden. Op de kaart vinden we deze laagten terug onder de code 2R3. In enkele van deze laagten zijn beken ontstaan of later aangelegd. In Eibergen geldt dat voor de Veenslatsgoot (scheiding Hupsel-Olden Eibergen) en de Simmelinkgoot (scheiding Eibergen-Holterhoek). Ook de Laagte in Eibergen kan zijn ontstaan te danken hebben aan dit ijstijdverschijnsel . Deze laagte is echter een droog dal gebleven, zoals dat bij de meeste van dit type dalen het geval was. Als een gordel rondom dit terras of bij de doorbraak bevinden zich dekzandruggen, die eveneens onder arctische omstandigheden zijn ontstaan. Op de kaart worden deze - archeologisch bijzonder interessante - gronden aangeduid met de code 3K16 en 4 K16. Onder andere de Oldeneibergse Es, de Kormelinksbulten (ter hoogte van Camping De Fontein) en de gronden op de rand van het hoge deel van het Simmelink behoren tot de categorie gordeldekzandruggen. Aan de noordzijde van de Berkel behoren de Schephorst, de Heugte en de Wehmerkamp en de Scholtenes (Olminkhof) tot deze categorie. Duidelijk is dat de kanalisatie van de Berkel in de jaren '60 van de vorige eeuw ter hoogte van Eibergen ten koste is gegaan van het oorspronkelijke landschap. De kaart laat verder zien dat het Berkeldal vanaf Rekken geleidelijk aan "opgesloten" wordt door deze gordeldekzandruggen op de doorbraak door het plateau of terras. Vanaf de KTV wordt het dal geleidelijk aan weer breder en wordt het opnieuw begeleid door deze gordeldekzandruggen.

Bij Eibergen is het Berkeldal het smalst. Aan de oostzijde van Eibergen, aan de Mallems-Rekkense kant versmalt het dal sterk tot bij Eibergen. Op die plek tussen de Pol en de Schephorst waren een voorde en een vonder aanwezig om de oversteek mogelijk te maken bij normaal water. De oude hoofdweg van Eibergen naar Haaksbergen liep over de Pol, waarna de Berkel gepasseerd werd, achterlangs de voormalige Gemavo ("Fabriek" op de kaart van Nijhoff) aan de Twenteroute, door het Wievenveld, waar hij bij de Reuver de oude hessenweg Vreden-Neede-Deventer passeerde. Vanaf de Pol heet het smalle Berkeldal de Wehmermaat, nu het Eibergse wandelpark. Vóór de hoger gelegen Wehmerkamp (nu deel van de Nieuwe Maat) moest de Berkel een bocht naar het zuiden maken, vrijwel loodrecht op de kerk aan. Ter hoogte van de bibliotheek, die op de plek staat van de vóórreformatorische pastorie of wehme, maakte de Berkel

Detail van een kaart van M. Nijhoff, gemaakt in het kader van het onderzoek van Willem Staring naar de toestand van de Oostgelderse waterwegen, ca. 1846 (Gelders Archief). De kaart is gebaseerd op de kadasterkaart van ca. 1830, maar biedt veel meer details, o.a. veldnamen. De Nieuwe Brug (brug in de latere Twenteroute) en de Polbrug staan nog gebroederlijk naast elkaar afgebeeld. De Israëlitische begraafplaats is aangelegd op de Schephorst. Ook een oude "beek", zoals de reeds lang verdwenen Simmelinkgoot, is nog op de kaart afgebeeld. De loop van de oude Berkel, recht op de kerk aan, en van daar met een scherpe bocht naar het westen is goed te volgen. Dat geldt ook voor het slootje dat in de scherpe bocht in de Berkel uitmondt. Dit kan de Borggraven zijn. Aan de oost- en westzijde van het smalle gedeelte van het Berkeldal bevinden zich morsen: vruchtbare weidegebieden op de oevers van de Berkel.

weer een scherpe bocht naar het westen om tussen de Welle (Welgaarden op de kaart van Nijhoff), het noordelijk deel van de Eibergse Es tussen Grotestraat en Fabrieksstraat, de Koem en de Wehmerkamp zijn weg naar het westen te vervolgen. Daar, te beginnen in de Mors (KTV-terrein), wordt het Berkeldal weer veel breder. Bij Eibergen doorbreekt de rivier de rand van het Oost-Nederlands Plateau, wat op enkele plaatsen goed te zien is door de nog aanwezige steile oevers, zoals op de westelijke rand van de Eibergse Es bij de oude algemene begraafplaats en het rooms-katholieke kerkhof en bij de vijver op het industrieterrein 'De Mors', alwaar een plotseling fors hoogteverschil optreedt naar de Borculoseweg. De percelen waarop de begraafplaatsen liggen op de zgn. 'Hoge Oever', een naam die al op een kaart uit het eind van de 16e eeuw voorkomt. Dit hoogteverschil is oorspronkelijk kenmerkend geweest voor de gehele zuidelijke en noordelijke oevers van de Berkel ter hoogte van Eibergen: vanaf 'De Mors' tot in het Simmelink, en aan de noordelijke oever ter hoogte van de Schephorst in Mallem (Joodse begraafplaats) tot hoge percelen, w.o. de Heugte en landerijen

van het Vunderink in de Leugemorshoek. Ten opzichte van dat water zit in de plaatsnaam wel zeker ook het element van 'geborgen zijn'. Op de zuidelijke rand is een versterking gebouwd waarbij op den duur een kerk en een nederzetting kwamen.

In onderstaand schema heb ik geprobeerd de voornaamste karakteristieken die een hoofdrol spelen bij het verklaren van de naam Eibergen een plaats te geven.

Heugte Schephorst	Toponiemen hoge kampen noordzijde Berkeldal
----------	Noordelijke doorbraakrand rand Oost-Nederlands Plateau zichtbaar.
Mors> de Maat < Mors	Berkeldal versmalt vanuit het oosten, verbreedt zich naar het westen.
----------	Zuidelijke doorbraakrand Oost-Nederlands Plateau zichtbaar.
Es + O Pol	+ Kerk; O Borg. Toponiemen hoge bouwlanden aan de zuidzijde: Hoge Oever, Eibergse Es, de Pol, Hemstea

Het hele verhaal staat of valt echter met de aanname, dat het huidige Eibergen naamgever van de plaats is. Er is ook nog een Olden Eibergen, dat veel later dan de 'dochter' wordt genoemd, namelijk pas in 1315/1317-1319. Het lijdt geen twijfel, dat de kerk van de in de oudste bronnen genoemde parochie Eibergen het gebouw (of de voorlopers) van de huidige protestantse gemeente is. Dat is bij de restauratie in de aanvang van de jaren '70 afdoende vast komen te staan. Blijft over de mening van B.H. Slicher van Bath[11], die veronderstelde, dat om de kerk later een nieuwe dorpskern kan zijn ontstaan. Hij noemde hier met name Eibergen en Oud-Eibergen. De in het inkomstenregister van het Stift Vreden voorkomende 'curtis Ecberghe' is naar alle waarschijnlijkheid identiek met de (latere) hof te Vaarwerk te Olden Eibergen. (eerste vermelding in 1340). In dit verband kan gewezen worden op andere 'voorwerken' (te Buurse, Lonneker en andere plaatsen in Twente), waar een 'voorwerk' de oude naar de plaats genoemde hof opvolgde: de hof te Buurse werd later Scholten Vaarwerk etc. Het is echter ook mogelijk, dat de namen Olden Eibergen en Eibergen ontstaan zijn als gevolg van een splitsing van het markegebied. Op een kaart, die in het Gelders Archief te Arnhem bewaard wordt, is te zien, dat de Eibergse en Oldeneibergse marken door elkaar lopen, en deels zijn te beschouwen als één mark (zie afbeelding). Deze kaart moet echter met de nodige voorzichtigheid gehanteerd worden, omdat ze een reconstructie (17e eeuw) is van een vermoedelijk 15e eeuwse situatie, en ze bovendien diende als bewijs in een proces gevoerd voor het Hof van Gelderland. De grenzen van de mark van Eibergen liggen hier vrijwel direct ten oosten van het dorp, alwaar het bos van de Rambsbeecke tot een ander (rechts-) gebied behoorde. Dit staat in scherp contrast met de gangbare kennis, immers we wisten tot voor kort niet anders, dan dat de Holterhoek de mark van Eibergen was. Op deze belangrijke kwestie hopen we in een ander verband terug te komen. De kaart zou kunnen leiden tot de hypothese, dat Eibergen en Olden Eibergen ooit één mark vormden. Ook die kwestie moet nog onderworpen worden aan een nadere beschouwing.

[11]B.H. Slicher van Bath, Mensch en land in de Middeleeuwen, I, (Arnhem 1977, ongewijzigde herdruk der uitgave van 1944), blz. 27.

Uitgangspunten voor een nieuwe hypothese

1. De plaats ligt op de rand van het Oost-Nederlands Plateau, daar waar de Berkel dit doorbreekt. De geografie komt op twee manieren terug: de ligging op de noordrand van de doorbraak van de Berkel door het Oost-Nederlands Plateau en de ligging ter hoogte van een extreme versmalling van het Berkeldal.
2. Eibergen is ontstaan nabij de plek waar het Berkeldal het smalst is: vanaf Rekken wordt het dal snel smaller tot vlak voor Eibergen (Pol-Schephorst). Vanaf Eibergen (KTV-complex) wordt het dal weer breder.
3. Op de locatie van het gemeentehuis zijn restanten van grachten aangetroffen, die mogelijk ooit de Borg beschermden. Een middeleeuwse verdedigingsstructuur is in de plaats aanwezig, maar deze is slechts kort effectief geweest. Deze structuur dateert uit de tijd vóór de Late Middeleeuwen en kan niet verbonden worden met het al of niet stad-zijn van Eibergen. De stedelijke rechten van Eibergenzijn pas opgetekend in de 18e eeuw. In combinatie met andere vermeldingen kunnen zij op zijn vroegst teruggaan tot in de 15e eeuw. Hoewel er bepaald geen harde bewijzen geleverd kunnen worden dat "berghe" is afgeleid van "borg", lijkt dat toch de enig acceptabele optie te blijven. De bergen in de zin van heuvels vallen af, want die kennen we in Eibergen niet. Berg als zandige hoogte komen we alleen tegen in het toponiem Jukkenberg/barg.
4. Het wapen van Eibergen kan niet ouder zijn dan de 15e eeuw. Er is een duidelijke samenhang met het definitief doordringen in de eeuw van de schrijfwijze Ei-bergen. Het is een zogenaamd sprekend wapen: de heer van Borculo heeft als stadsheer toestemming gegeven aan zijn Eibergse burgers om zijn Borculose bollen in de vorm van Eibergse eieren op het stadszegel af te beelden. Alle hieraan gerelateerde verwijzingen naar (veilige) hoogten in de omgeving en/of naar eikels moeten dan ook van de hand gewezen worden.

Kort samengevat en tevens nieuwe hypothese: Eibergen is ontstaan uit een versterking (borg) die gebouwd is op de hoge rand (eg) van het Oost-Nederlands Plateau daar waar de Berkel dit doorbreekt en bovendien nabij de plek waar het Berkeldal het smalst is.

Reacties aan: bennie.te.vaarwerk@planet.nl

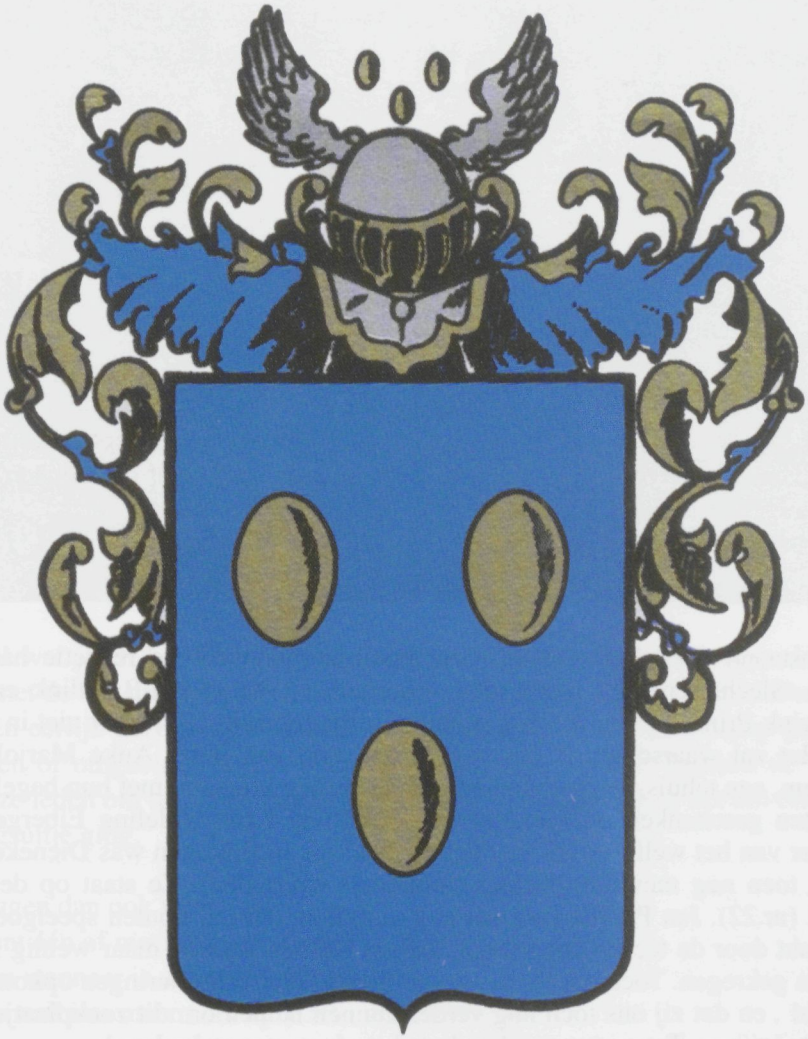

Het wapen van Eibergen, door de Hoge Raad van Adel toegekend op 20 juli 1816. "Een schild van azuur(blauw), beladen met drie 'eieren' van goud, geplaatst één op twee. Boven de gevleugelde helm bevinden zich nog eens drie 'eieren'. (archief J. Baake)

Rode Kruis bezoekt huize Anke Marjolein in Lochem Ca.1950

Bovenstaand zoekplaatje bleek toch moeilijker dan dat de redactie had verwacht. Slechts enkelen reageerden, waaronder Truus Stam-Bartelink en Dini Zieverink-Prins. De foto zal begin jaren vijftig gemaakt zijn, maar niet in Eibergen Het zal waarschijnlijk het voorportaal zijn van huize Anke Marjolein in Lochem, een tehuis voor gehandicapten. De groep kinderen met hun begeleiders brachten geschenken op initiatief van het Rode Kruis afdeling Eibergen. De leidster van het welfarewerk van het Rode Kruis in Eibergen was Dieneke Hendriks, toen nog mevrouw Kelder (inmiddels overleden). Ze staat op de voorgrond (nr.22). Jan Prakke kon ons nog vertellen, dat het houten speelgoed was gemaakt door de technische school. Helaas hebben we nog maar weinig namen binnen gekregen. Toch hopen we, dat er bij de leden herinneringen opkomen uit die tijd , en dat zij ons toch nog verder kunnen helpen om dit zoekplaatje compleet te krijgen. Tot nu toe werden de volgende personen herkend:

1....., 2. Erik Stam, 3....., 4......, 5 Wittebroek, 6....., 7....., 8....., 9....., 10 Fennie Veldink, 11 Empie Wonnink, 12....., 13 Wim Wormeester (timmerman bij Hazebroek), 14 Dini Himmelberg, 15 Eef Bos, 16 Sjoukje Koerts, 17....., 18 Elissen?, 19....., 20 Gerrie Zieverink? 21....., 22 Dieneke Hendriks-Kelder, 23....., 24....., 25....., 26 Dini Zieverink-Prins..

Johan Baake

Ons Zoekplaatje

Al heel wat jaren heb ik in mijn archief een foto van een gezelschap dat een dagje met de bus uit is. Op de foto staat geen informatie om welk gezelschap het gaat. En eerlijk gezegd weet ik ook niet of het wel om een gezelschap gaat uit Eibergen of omgeving. Ik heb geen enkel aanknopingspunt. Vandaar de vraag aan onze leden om ons te helpen bij het zoeken van namen en of het om een verenigingsuitje ging.

Wij vragen dan ook weer:
Wie kent één of meerdere personen?
Waar en wanneer is deze foto gemaakt?
Kan iemand iets meer over deze foto vertellen?

Reacties, graag schriftelijk, zijn welkom bij:
J. Baake
Nieuwenhuizenstraat 5
7161 VB Neede
E-mail: fambaake@hetnet.nl

Bij het aftreden van burgemeester G.H. Smits. (1861-1924) November 1915.

Zoekend in wat oude geschriften vond ik een krantenknipsel uit 1915 met aan de ene zijde het afscheid van burgemeester G.H. Smits en aan de andere zijde oorlogsnieuws, de trieste achtergrond waartegen het afscheid van burgemeester Smits plaats vond.
Immers, 1915 was het tweede jaar van de Eerste Wereldoorlog (1914-1918).
Merkwaardig genoeg staat nu, in 2006, het jaar 1915 ineens in de politieke actualiteit vanwege de vraag of het ombrengen van 1,5 miljoen Armeniërs in dat jaar door het Turkse leger genocide was of niet.
Mijn krantenknipsel uit november van dat jaar maakt daarvan geen melding, maar wel van ander oorlogsleed. Het bevat een wrang Sinterklaasgedichtje uit België met vragen van een kind aan Sinterklaas, of hij nu wel langs de daken durft te rijden. Immers,

Groote vlammen slaan van huis tot huis,
schouwen, gevels, torens zijn in gruis,
straten zijn van bloeden rood
en vele kindjes ook zijn dood. ...
Moeder zie ik soms zoo treurig, ...
en mijn vader keert niet weer.

Het krantenbericht bevat ook het protest van een Italiaanse krijgsgevangene tegen de grote heren, die zelf lekker thuis zittend of in een café bij de champagne, alsmaar roepen: "Leve de oorlog! Leve het Vaderland", terwijl duizenden soldaten ter slachtbank worden gevoerd.
Deze oorlogsinformatie kreeg men in het Eibergsch Nieuwsblad te lezen.

De andere zijde van het krantenknipsel bevat de afscheidstoespraak in versvorm van H.W. Ellerbeck ter gelegenheid van het aftreden van burgemeester G.H. Smits, burgemeester van Eibergen van 1903 - 1915.

Breedsprakig, in verheven taal blikt Ellerbeck eerst terug op 1903, toen Smits aantrad als opvolger van zijn vader, die van 1879 tot 1903 burgemeester was geweest. In het tweede couplet memoreert hij hoe de burgemeester als burgervader zich gewijd had aan zijn taak. In het derde beschrijft hij de last, die het gemeentebestuur en de burgemeester ondervonden van de grote stroom oorlogsmaatregelen, die ook in Eibergen uitgevoerd moesten worden. Het slot eindigt met een warm dankwoord.
Het is mede door de stijl van Ellerbeck een interessant historisch documentje.

Eibergen, oktober 2006 E.H. Wesselink

Een vers bij het aftreden van den Heer G.H. SMITS als burgemeester van Eibergen.

30 November 1915

"Wees, avond en morgen, wees driewerf gegroet".
Zoo zong ik met verser, met jeugdigen gloed.
En d'avond ging heen, in den nacht zonk hij neer;
De morgenstond wachtte ons uit hoopvolle sfeer,
Maar nu! – voor ons oog ook de morgen ging heen
Met langzamen gang niet, met haastige schreên!
Herinn'ring slechts scheidt ons van dagen zoo blijd';
Een blik zij vergund in ontwijkenden tijd!
O! – 't heugt ons nog helder, ja, wien heugt het niet?
Dat w'optogen het dorp door te uwen geleide:
Waar week niet de kommer of 't bangste verdriet
Voor zoetheid van vreugde zoo hoopvol zoo blijde?
Het Dorp en de Buurten, hoe stoven zij op
Vol hooge verwachting met huld en met eer!
Banieren, zij klommen om strijd hier ten top
Van huizen kluizen, om 't hardst in de weer.
Van Rekken, gereed staand met ruit'ren getal,
Dan Zwolle met schotels vol kraakfijn porc'lein
Bij Reirink onttoverd aan aloude schrijn,
Dan Beltrum, 't ontving u met dav'renden knal;
't Was d'aanvang Uws ambs, - o, gezegend festijn!

En zij kwamen, zij gingen, de dagen en uren
In jaren en manden; Uw taak bond hen saam!
Als heer der gemeente, zoo stempelde Uw naam
Cohieren en wetten, mandaten, schrifturen.
Heel Uw kracht, heel uw geest werd beschikt der gemeente,
Ook Uw hart, lang niet 't minst; zie het leefde en leed mee
Met de zorg en den arbeid, met lach en geweente
Met nood en ellende, aller wel, aller wee!
Zoo leefden, zoo streden w'in rustig beheer;
Uw hand aan den ploeg, staag in vredigen gloor
Bouwde 't land als in Israels velden weleer;
De vrede, hij graasde de kudde schier voor!

Burgemeester G.H. Smits.
(fotocollectie E.H. Wesselink)

Maar opeens! Wat gerucht
door de lucht
Machtig sterk
langs het zwerk!
Hoor! Het davert alom
Heel van ver, reeds om 't hoofd –
Plots! Der torenklok bom,
Hij verkondt wijd en zijd
Nauw geloofd, toch bleek 't waar:
Zie d'oorlog is daar.
Al bleef Neerland bevrijd
Niet bevrijd toch van zorgen,
Noch gistren noch morgen;
Verord'ningen hier,
daar mobilisatie
En bergen papier
vol administratie
Tot last van den burger –
voor U echter 't meest,
burgemeester! - als nimmer
ter steê was geweest
Dan dienstplicht, dan rogge,
dan staat van beleg,
't Vergde alles Uw leiding,
Uw rijp overleg.
Dan grenswacht, ja klauwzeer,
ook dat nog meteen:
Een kneuzende vracht,
zoo vol druk en vol smart,
Die u zwaar, ja te zwaar
woog op 't hart!
Uw wank'le gezondheid,
eilaas 'was de reên
Dat Gij offer van plicht werd en,
noode verkond,
Van eervol ontslag
op dees huidigen stond.

Een laatste woord o, burgervaâr , -
Van ons te gaâr- zij nog gehoord!
Al stolde Uw tijd niet zilver of goud,
Wat Uw ijver ooit wrochtte
Onverpoosd, onverflauwd,
't Zal niet eeuwig slapen:
Hooger wijsheid borgt ervoor.
Nimmer ging iets goeds teloor;
't Wordt vervormd, herschapen,
tot geen ijzer, tot geen staal:
Harden zal 't tot eêl metaal
Bij den Gever aller gaven,
Bij den looner aller braven,
In den weerschijn aller graven:
Ook in harten hier beneên; -
Ook in hoofden om U heen;
Zomergloed of Winterklank,
't Smelt ineen tot warmen dank!
Zooals u in d'afscheidsstonden
Aller oogen, aller monden
Allentwege stil verkonden
Aller echt gemeenden wensch:
Heil u, edel mensch!

EIBERGEN, 30 – XI – '15
H.W. Ellerbeck

Het gemeentehuis van Eibergen ten tijde van burgemeester Smits. In de 19e eeuw was dit het schoolgebouw van Eibergen. Na 1924 werd het voor diverse doeleinden gebruikt o.a. als politiebureau, distributiekantoor en van 1954 tot 1959 zat in het op de foto zichtbare lokaal een klas van de in 1946 opgerichte Wilhelminaschool voor Christelijke ULO. In 1960 werd het afgebroken. (foto collectie Museum De Scheper)

Feestcomité 1913 (honderd jaar onafhankelijkheid) v.l.n.r.: Samson, Fokkink, Abbink, burg. G.H. Smits,Oudenasmbsen, Or....., gem.secretaris GJ. de Jong, G.Schäperclaus, W. Timmen, Antink, Van de Noordaa. (foto collectie Museum De Scheper)

Begrafenis burgemeester G.H. Smits (1861-1924)

Dinsdag 1 April 1924

De abonnementsprijs voor dit blad bedraagt f 2.— per halfjaar, fr. per post. Uitgave N.V. Lochemsche Handels- & Courantendrukkerij te Lochem. —

In het Eibergsch Nieuwsblad van dinsdag 1 april 1924 dat we kregen van de familie Bosveld- Smalen van de Kattenborg, stond een uitgebreid verslag van de begrafenis van burgemeester G.H. Smits. Het leek me interessant, het in Old Ni-js in zijn geheel weer te geven.
De begrafenisplechtigheid voltrok zich volgens een toen gebruikelijk patroon, dat wij nauwelijks meer kennen.
De familie kwam in kleine kring bij elkaar in het sterfhuis, waar dr. W.L. Slot van de Rekkense Inrichtingen een korte huisdienst hield. Daarna begaf men zich naar het kerkhof aan de Borculoseweg. Onderweg konden overige belangstellenden zich bij de stoet aansluiten om de begrafenisplechtigheid op het kerkhof bij te wonen. Daar kregen vrienden en kennissen de gelegenheid om het woord te voeren ter herdenking van de overledene, waarna een predikant de plechtigheid afsloot. Geen officiële herdenkingsdiens dus, zoals thans gebruikelijk is.
Hier volgt het krantenbericht.

EIBERGEN
Zaterdagmiddag had de begrafenis plaats van wijlen den heer G.H. Smits. Buitengewoon was daarbij de belangstelling. Nimmer werd een plechtigheid aanschouwd met zooveel blijken van deelneming, niet alleen uit de plaats der inwoning, doch ook van elders. Achting, eerbied, liefde, aanhankelijkheid, trouw en vriendschap, door al deze gevoelens werd de groote schare van menschen, hoe verschillend ook op godsdienstig en politiek gebied, gedreven om den oud-burgemeester de laatste eer te bewijzen. De samenstelling van den stoet was als volgt: Voorop de Rijksveldwacht en de gemeenteveldwachter in groot tenue, waarna de lijkwagen volgde, geëscorteerd door overige gemeentepolitie. Groot was het aantal kransen, waarvan enkele de baar dekten en andere gedragen werden door de helpers bij den lijkdienst, doch waarvan het overgrote deel volgde op de bij den overledene zoo geliefde eigene équipage. In 9 rijtuigen volgden familieleden en vrienden en daarachter een groote schare, o.a. gemeentelijke en kerkelijke besturen, de Raad en bloc, ambtenaren, gemeentepersoneel, pachters enz. enz. Ten teeken van rouw waren in particuliere woningen en winkels de gordijnen neergelaten en was de vlag op het gemeentehuis den gehelen dag halfstok geheschen.
Op den doodenakker hadden zich eveneens heel wat menschen verzameld zoodat meer dan 500 personen deze plechtige uitvaart bijwoonden. Nadat de kist in het familiegraf was neergelaten, voerden verschillende personen het woord. Allereerst sprak de heer J.W.C. ter Braak; hij herdacht de groote verdienste van den overledene als mede-

directeur der Spaarbank. Daarna wees de burgemeester, de heer Wilhelm op het veelomvattend werk van wijlen den heer Smits tijdens het burgemeestersambt, zijn vele en groote zorgen, zijn liefde en ijver voor den bloei onzer gemeente.
Mr. G.P. ter Braak herdacht den burgemeester als vriend, niet enkel uit persoonlijke ervaring en uit den huiselijken kring, doch ook in breeder opvatting: den vriend van rijk en arm van oud en jong, van boer en burger. Ds. Van Krieken uit Haaksbergen sprak namens de afdeling van den Protestantenbond, waarvan deze geliefde doode lid was en die hij daadwerkelijk steunde.
Mr. L.E.W. Lasonder schetste den overledene vanaf de jongelingsjaren, hoe daarin steeds genegenheid, mildheid en oprechtheid de grootste plaats innamen. Tenslotte sprak ds. Boorsma namens de Hervormde Kerk; spreker waardeerde in den laatsten telg der familie Smits de groote toewijding als kerkvoogd, zijn behoefte en lust om steeds wel te doen. De naam Smits, gebeiteld op zerken en geschreven in boeken zou steeds in dankbare herinnering blijven.
Voor de vriendelijke woorden, gesproken aan de groeve van den algemeen geachten en beminden man, dankte de heer Mr. Lasonder namens de familie, voor welke laatste door dr. W.L. Slot aan het sterfhuis was gesproken.
Hiermede was de plechtigheid, welke ruim 1,5 uur duurde, afgelopen.

Grafsteen burgemeester G.H. Smits. "Zijn daden zullen in dankbare herinnering blijven". (foto J. Baake)

In Memoriam

In het vorige nummer is reeds vermeld, dat de heer Smits, oud burgemeester, is overleden. Zijn stoffelijk overschot is zaterdag ter aarde besteld. Er was veel belangstelling en deze was natuurlijk. De menschen hielden veel van hem. Geen wonder.

Hij was de laatste mannelijke telg der familie Smits. Een familie die hier sinds eeuwen woonde. Reeds in 1625 was hier een Dirk Smits provisor. In 1640, vermelden de oude boeken, was G. Smits één van de vier burgemeesters en in 1708 bekleedde J. Smits dit ambt.

In 1761 zijn op de Brink zes huizen afgebrand. Er werd een collecte gehouden om de huizen weer op te bouwen. Het geld kwam bijeen doch het meeste geld kwam van de familie Smits. In het jaar 1847, het jaar van de groote armoede en ellende onder de bevolking, na het mislukken van de aardappel- en roggeoogst, was G. Smits hier vrederechter.

Toen liet het markebestuur, bij wijze van werkverschaffing de zoogenaamde brood- of kerkdijk aanleggen. De diaconie gaf brood aan de werkers en aan de noodlijdende gezinnen. De rogge leverde genoemde heer Smits. De rekening met de diaconie vereffende hij, doordat hij het bedrag beschouwde als een vergoeding voor de diaconie voor het gebruik van het doodslaken bij de begrafenis van zijn vrouw. De zoon van den vrederechter werd hier later burgemeester.

Menschen op middelbare leeftijd en ouderen, die hier in hun jonge jaren woonden, hebben hem wel gekend. Zijn eenige zoon volgde hem op. En met hem is het geslacht uitgestorven. In de mobilisatiejaren was hij, hoewel hij het noode deed, gedwongen zijn ambt neer te leggen. Lichamelijk was hij niet sterk. En zij, met wie hij, de onkreukbare in eerlijkheid en trouw, moest samenwerken, deden het vaak niet naar zijn zin. Daarom keerde hij naar het ambteloze leven terug. Een leven van niets doen vond hij geen leven. Zijn leuze was; werken ten nutte van de gemeenschap.

Wat zijn er vele personen, gezinnen, vereenigingen, die hij uit de moeilijkheden heeft geholpen. Op zijn steun kon men altijd rekenen. Toen schrijver dezes eens als bestuurslid van een vereeniging met hem sprak over de financiëele onmacht van deze vereeniging voegde hij hem toe: "Waarom kwam u dan niet om hulp?" We vreesden misbruik te maken van zijn goedheid.

Zijn laatste wilsbeschikking getuigt geheel van den geest, die hem en zijn voorvaderen bezielde. En toch we missen hem. Ons is een steun ontvallen. Hij was één der edelste vertegenwoordigers van het oude liberalisme, een trouwe paladijn, een beginselvast beschermer van de vrijheid van geweten. Hoe wist hij, toen nog in zijn kracht, de geestdrijvers in den raad terecht te zetten! Hij en G.J. Koeslag. Wij zullen dit nooit vergeten.

Hij is gegaan - maar zijn goede werken zijn gebleven.

Hij rust, - maar zijn goed voorbeeld houdt de wacht.

Hij stierf, - maar om voort te leven, gezegend van geslacht tot geslacht, in lengte van tijd.

EIBERGEN

Door wijlen den heer G.H. Smits, oud-burgemeester van Eibergen, overleden 26 maart 1924, zijn de volgende legaten vermaakt aan:

1. Gemeente Eibergen
   Het woonhuis te Eibergen met voor- en achtertuin, koetshuis, koetsierswoning en bijbehoorende gebouwen en weilanden, onder de voorwaarde, dat voormeld woonhuis door den Raad der gemeente Eibergen binnen 6 maanden na het overlijden zal zijn bestemd hetzij tot gemeentehuis, hetzij tot ambtswoning van den burgemeester, hetzij tot beide.
   Het bosch "het Kerkloo" met boswachterswoning en aangelegen gronden, onder den last dit bosch steeds als wandelbosch in stand te houden,
2. Afd. Eibergen van den Nederlandschen Protestantenbond *f* 1000.
3. Roomsch/Katholiek Ziekenhuis te Eibergen *f* 1000.
4. Vereeniging van Protestantsch Ziekenverpleging te Eibergen / Rekken *f* 5000.
5. Vereeniging tot Stichting van Christelijke Inrichtingen voor verpleging van Zwakzinnigen te Amsterdam, ten behoeve van haar Rekkensche Inrichtingen *f* 1000.
7. Nederlandsche Hervormde Kerk te Eibergen *f* 5000.
8. Vereeniging tot instandhouding der Bewaarschool te Eibergen *f* 1500. (Alles vrij van successie en andere kosten)

NB. Bovengenoemd woonhuis met de Maat en het Kerkloo, die aan de gemeente Eibergen werden gelegateerd, bevatten slechts een deel van de vele bezittingen aan onroerend goed van burgemeester G.H. Smits. Hij bezat daarnaast bijvoorbeeld de Kormelinksplaatsen in Hupsel, waartoe de erven Groot- en Klein Kormelink behoorden die samen 60 ha groot waren en ook de Voskamp en een klein boerderijtje aan de Weerkampsweg. Daarnaast een aantal losse gronden, die bij verkopingen waren aangekocht, bijvoorbeeld het Smitsbosje aan de Rekkense binnenweg en niet te vergeten, het Drostlerbos bij Zwilbroek. Deze bezittingen werden na de dood van burgemeester Smits door de erfgenamen verkocht. De pachters van de Kormelinkplaatsen werden in de gelegenheid gesteld het gepachte bedrijf te kopen en deden dat.
Langelaar van Klein Kormelink hoefde toen niet meer het hooigras in de Maat te maaien en ook geen schelhout meer te leveren voor de kerstdagen. Dat deelde de burgemeesster uit aan de armen in het dorp, zodat ze met kerst niet in de kou zouden zitten.

Eibergen, juli 2006 E.H.Wesselink

Met dank aan de familie Boswinkel-Smalen.

De oude loop van de Berkel achter langs de twee begraafplaatsen op de hoge oever aan de Borculoseweg. (foto collectie J. Baake)

Foto uit van de steile rand achterde hoge oever, 1999. (foto collectie Jan Wabeke)

Jeugdherinneringen aan een spoorlijn

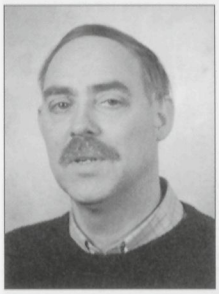

Paul van den Brand

In Eibergen herinnert nog maar weinig aan de vroegere spoorweg. De in hoogte oplopende dijk naar de Berkel, waar nu een fraai geasfalteerd fietspad ligt, en de brede voornamelijk onbebouwde strook, waar eens de rails lagen, zijn nog stille getuigen van wat eens een railverbinding was met Winterswijk, Groenlo, Neede, Haaksbergen, Hengelo en Enschede. Het emplacement is getransformeerd in een plantsoen met grasveld, terwijl verderop tegen de Kerkstraat aan het fraaie sportcomplex De Pickerhal is verrezen.. Namen als Stationsweg en Parallelweg verwijzen naar de plaats waar zich het stationsemplacement ooit heeft bevonden. Ook andere invloeden zijn nog zichtbaar zoals de "Ballastput" aan de Groenloseweg, een basaltput, gegraven voor de zand- en grindwinning om de spoorlijn te kunnen aanleggen en de plattegrond van Eibergen waarop de spoorlijn nog altijd staat ingetekend als een verzonken monument uit het verleden. Telkens als ik weer in Eibergen ben, het dorp, waar ik een zeer prettige jeugd heb gehad, schieten mij weer vele herinneringen te binnen aan dit stukje spoorweggeschiedenis. Talrijke belevenissen met kameraadjes in de zestiger jaren op en langs die spoorweg zijn onuitwisbaar. Vaak zaten we onder de oude doorlaatspoorbrug, die over een als overlaatgebied bedoeld weiland naast de Berkel lag, boven op één van de pijlers onder het ijzeren deel van de brug, in spannende afwachting van de komst van de olie lekkende dieseltrein (type 2400/2500), die met een snelheid van 80 km per uur de brug passeerde We zorgden er altijd wel voor zeer alert te zijn op en rond het spoor. Voor één verschijning op het spoor waren we als de dood en vanaf de brug stonden we, met het hoofd tussen de dwarsliggers, dan ook op de uitkijk zodat we niet verrast werden. Het ging om een klein twee-assig spoortreintje, groen van kleur met een wit dak en geflankeerd door rode vlaggetjes en eruitziend als een koekblik. We wisten niet precies, wat er gebeurde, waarschijnlijk werd de technische staat van het spoor geïnspecteerd.

De tienjarige Paul van den Brand.

Spoorwegovergang Borculoseweg anno 1917, dus ruim voor de tijd van Paul van den Brand. (foto collectie Museum De Scheper)

Spoorlijn met overgang zoals Paul van den Brand die heeft gekend. (foto collectie Museum De Scheper)

Een groep jongens werd eens door deze ambtenaren van de NS op heterdaad betrapt en op een geraffineerde pedagogische straf getracteerd. Ze werden meegenomen naar Neede en konden vervolgens de hele weg weer teruglopen! Dat mocht ons niet overkomen! Overigens moest je – als je de pijler van de brug wilde bereiken - soms ook oppassen voor een stier die in het weiland graasde.
Eens haalden we een huzarenstukje uit door de knipperlichtinstallatie bij de overgang over de Borculoseweg in werking te stellen. De installatie werd door het personeel van de NS met de hand bediend. Eerst stapte dan iemand uit de tot stilstand gekomen locomotief, waarna een metalen kastje werd geopend en vervolgens de knop van het rode stoplicht ingedrukt. Daarna zette de trein zich weer in beweging. Het kastje bleek gemakkelijk te openen. Door een op de berm groeiende zuringstok precies met een zakmes op maat te snijden kon het vierkante slot simpel worden geopend. Twee groepen kwajongens, onder wie ook ik, namen het initiatief om dit eens te beproeven. Het lukte zoals we dat in gedachten hadden. Na onze gezamenlijke druk op de knop (we wilden een collectieve schuld op ons nemen!) maakten we ons met slappe knieën van de lach, uit de voeten. Na enige tijd ontstond er in Eibergen een behoorlijke file zowel vanuit de richting Borculoseweg als vanuit de Grotestraat. Misschien was dit wel de eerste file in Eibergen! We praten dan over het midden van de zestiger jaren. De trein bleef natuurlijk uit. Het gefoeter en gescheld was niet van de lucht. Beide groepen kwajongens hadden zich inmiddels verspreid en waren via verschillende routes met een grote boog om de Grote straat naar de andere kant van het dorp richting Haaksbergse weg getrokken. Mijn opa, toch een man van de wereld, hij had 12 jaar gediend in het KNIL en 20 jaar als verpleger voor de Rotterdamse Lloyd op Indië gevaren, was toch wel wat gewend, kwam opgewonden thuis en verhaalde over het gebeurde. Hij vond het een prachtige streek! Hij wist echter niet dat zijn kleinzoon tot het dadersgilde behoorde. De politie heeft ons niet in de kraag kunnen vatten.
Dit overkwam ons groepje, vier jongens in de leeftijd van 10 tot 12 jaar, echter wel op een ander moment. Op een morgen, de trein kwam in die jaren overigens alleen 's middags, liepen we over de dijk in de richting van de waterzuiveringsinstallatie, ongeveer ter hoogte van het huis van Heuvelsland, dat op het KTV-terrein stond. Eén van ons was in een nogal baldadige bui en diende een medewerker van de zuiveringsinstallatie, die op brallerige toon ons gelastte de spoordijk te verlaten, nogal grof van repliek. De man nam dit niet en liep met een kwade kop naar het politiebureau aan de Grotestraat, dat destijds gelegen was naast het gemeentehuis, grenzend aan een doorgangspoortje naar de Maat. Nietsvermoedend liepen we rustig op het pad dat toegang gaf tot de zuiveringsinstallatie. Opeens merkte één van ons dat er van drie kanten een viertal dienders ons naderden, duidelijk met de bedoeling ons te omsingelen. Er was nog één route, die voor ons open lag om te ontsnappen. Dat was de noordoostelijke kant over de weilanden, het gebied van de Mors. Maar we wisten maar al te goed, dat wilden we kans maken op een succesvolle aftocht, er een voor ons te

Adjudant H. Ekkel. Op de achtergrond het spoorstation. (foto I. Klijn Hesselink-Ekkel)

brede oude Berkelarm, bij mijn weten de "Olde Bekke" genoemd, moest worden overgestoken. Het ging ons te ver om een nat pak te halen. Dus werden we opgebracht naar het politiebureau. De dienstdoende commandant, naar ik meende was dat de heer van Arragon 1), keek op van zijn bureau toen we werden voorgeleid. Met een gespeelde strenge blik keek hij ons aan en maakte ons duidelijk dat we ons behoorlijk hadden misdragen. Wat zouden onze ouders daar wel niet van zeggen! Voor hem waren we in ieder geval geen goede bekenden (een strafblad hadden we niet!). We moesten onze namen noemen. Als straf bedacht hij een paar moeilijke rekenopgaven, die we in de 'gevangenis' moesten maken. We hebben ongeveer 20 minuten in de politiecel gezeten en vonden het eigenlijk wel tof dat we het zover hadden geschopt. Dit was immers een unieke gebeurtenis die niet veel dorpsgenoten hadden meegemaakt. Alleen degene die had gescholden kreeg het – ironisch genoeg - te kwaad en begon in te zien dat het misschien wel een schande was als zijn moeder hem zou moeten ophalen. Misschien had zijn zwaardere kerkelijke achtergrond hier ook iets mee te maken 2). Na onze vrijlating kregen we de opdracht mee ons niet meer op de spoorweg te begeven. Van de rekenopgave was niets terecht gekomen; de dienstdoende commandant had deze ambitie voor zichzelf kennelijk op een te hoog niveau geplaatst! Misschien wilt u weten wie die jongens waren? Het waren Paul van denBrand, Bert Koens, Gerard te Lintum en Arie Meijer. Drie van hen woonden aan de Esweg, waaronder ondergetekende, en een aan de Lijsterbesstraat.

Als we ons weer eens begaven richting "spoorbane", dan had altijd één van ons de onweerstaanbare drang om over de bovenrandstaaf van de stalen spoorbrug te lopen. De rest van ons groepje voelde daar niet veel voor aangezien een onvrijwillige duik in de Berkel ons niet aantrekkelijk voorkwam. We hadden bovendien het vermoeden dat de rivier in dat deel door de activiteiten van de KTV nogal vervuild was. Op een dag zagen we tot onze niet geringe verbazing

In dit pand was links het politiebureau en rechts de sociale dienst gevestigd. Werd de fotograaf geïnspireerd door het kladwerk op de gevel?
(foto collectie Museum De Scheper)

vier meisjes op het weiland onder de doorlaatbrug lopen. We kenden deze meisjes, ze zaten op de Julianaschool. Met drie van de vier meisjes zat ik een paar jaar later op de Wilhelminaschool aan de Rekkenseweg. We behoorden daar tot de laatste lichting van de mulo; het andere meisje ging naar de hbs in Enschede. De ontmoeting leek bijna een speling van het lot. Een paar kameraadjes hadden al een tijdje een oogje op de meisjes. De meiden waren aan het zwerven gegaan en uit de koers geraakt, zo vertelden ze. Het gesprek verliep in een zeer ontspannen sfeer totdat één van ons een zoen wilde afdwingen. Daar waren ze niet van gediend en ons bleef niets anders over dan ze te laten gaan.
We hadden wat met sporen en bruggen. Zo liepen we een keer langs de linker Berkeloever en wilden zo snel mogelijk de oversteek maken verderop naar het oosten waar de tennisbaan lag. De eerstvolgende nog in tact zijnde brug was de loopbrug van Prakke. Dit vonden de meesten nogal een omweg en een alternatief lag dichterbij. Het waren de restanten van een oude houten loopbrug, mogelijk de oude Prakkebrug. De bemoste pijlers bevonden zich nog in de rivier. Door van pijler naar pijler te springen werd de tegenoverliggende oever bereikt.
Een andere gebeurtenis waarin de stalen spoorbrug voorkwam betrof een uit de hand gelopen visvangst. Op een zinderend hete zomermiddag vatte één van ons vieren het plan op om te gaan vissen in de gracht van de Hof van Mallum. Hij had ervaring want hij ging vaak met zijn vader mee vissen, meestal in het Twen-

tekanaal. Gewapend met hengel, haken, aas en emmer togen we naar de gracht waar ooit de havezathe had gestaan. De vangst was uiterst succesvol. Er werden met gemak drie karpers aan de haak geslagen. De karpers zouden – zo dachten we – thuis geconsumeerd kunnen worden. Bij het naderen van onze woningen, rees de twijfel over de haalbaarheid. Drie durfden inmiddels de vissen thuis niet meer aan te bieden uit angst voor straf. Dus kwamen we terecht bij mijn ouderlijk huis. Mijn moeder en mijn opa adviseerden de karpers zo snel mogelijk weer te water te laten omdat ze illegaal gevangen waren en bovendien niet geschikt waren voor consumptie. Mijn opa beweerde dat ze veel te gronderig zouden smaken. Inmiddels hadden we de situatie bij het terugbrengen niet meer helemaal onder controle. Eén van de vissen kwam door een onstuimige beweging midden op de Esweg terecht. In een snel tempo marcheerden we naar de spoorbrug van waaruit de vissen in het water werden gegooid. Eén van de vissen

De gracht van de Hof te Mallem waar Paul ging vissen. De eendjes in de gracht behoorden tot een geliefde zondagse wandeling van veel dorpelingen. (foto E. H. Wesselink)

had het avontuur niet overleefd en bleef aan de oppervlakte drijven; de anderen maakten geen slagzij en maakten in het water van "de Bekke" hun eerste bewegingen.

Ook werd er zo af en toe gespeeld op de stilstaande goederenwagons, vooral het remmershuisje was een gewild speelobject. De wagons stonden opgesteld op het emplacement bij de pickerfabriek van de Gebroeders Prakke. Vanaf de Parallelweg had je er een goed zicht op. Dit was er ook de oorzaak van dat er snel een einde kwam aan het niet ongevaarlijke avontuur. Op de hoek van de Parallelweg woonde de groepscommandant van politie in Eibergen, adjudant Ekkel. De heer Ekkel was voorzitter en mijn vader was secretaris van voetbalclub SSSE en kwam regelmatig bij ons thuis. Hij had me natuurlijk direct herkend. Hij informeerde mijn vader over het kattekwaad van zijn zoon, ja en toen was het gauw afgelopen. Ook een liefhebber van het spoor en de Berkel was de heer Rosier, de langst dienende groepsleerkracht van de Willem Sluiterschool. Hij was klein van stuk, op school een strenge, maar soms ook weer wonderbaarlijk soepele man, die erg hechtte aan bijbelkennis, het leren van psalmen. Hij kon onstuimig

reageren op niet-oplettende kinderen, maar ook briljant vertellen over de vaderlandse geschiedenis en eigenlijk was hij een aimabel mens. Hij liet zijn hond, een boxer, altijd loslopen langs het spoor en langs de Berkel 3). Op een namiddag kregen we hem in het vizier, hij had ons niet in de gaten, althans dat dachten we. Wij volgden hem de hele route lang en dachten dat onopgemerkt te kunnen blijven doen. Na een kwartier draaide hij zich zo plotseling om, dat we onvoldoende tijd hadden om dekking te zoeken. Hij gaf ons te verstaan bij hem te komen en met hem mee te wandelen. Hij vertelde ons uitvoerig over de flora en fauna in en langs de Berkel. Hij had er zichtbaar plezier in ons ook na schooltijd nog wat bij te brengen. We luisterden gehoorzaam en stelden zelfs vragen! Dat krijg je met schoolmeesters die een natuurlijk respect afdwingen, maar het was natuurlijk niet onze bedoeling dat het zo zou aflopen.
Wat minder vaak liepen we de zuidelijke richting in van de spoorlijn, de kant uit van Hupsel en Grol. We waren verwoede verzamelaars van lucifermerken, siga-

Meester Klaas Rosier, klein van stuk. 'Kareltje' zoals alle leerlingen hem noemden.
Foto genomen bij de opening van de nieuwe Willem Sluiterschool in 1954. Links L. Huygen, een vroegere collega van Rosier uit de jaren 1930-1937. (fotoarchief E. H. Wesselink)

renbandjes, suikerzakjes, sigarenblikjes en voetbalplaatjes. De voetbalplaatjes (bv. karikaturen van Dik Bruynesteyn en de internationale voetbalelftallenserie in kleur) werden gekocht bij groenteboer Fentsahm en op de wekelijkse markt.
Ons zakgeld en activiteiten als ruilen en klappen!
Klappen had tot bedoeling het plaatje van een ander te winnen. Twee personen hadden elk een kaartje met de voorzijde in de hand en sloegen die tegen elkaar. Dit gebeurde net zo lang tot één plaatje helemaal vrij met de voorkant en de andere nog met de achterkant op het trottoir lag. De persoon aan wie dat kaartje behoorde, werd eigenaar van het kaartje van de ander. Opmerking redactie Old Ni-js: dit spelletje is o.i. niet typisch Eibergs.
(een typisch Eibergse gewoonte, die ik nog nooit ergens anders ben tegengekomen), waren niet toereikend om de verzamelingen compleet te krijgen. De geldingsdrang om de verzamelingen aan te vullen was af en toe zo groot dat we ter hoogte van de vuilnisbelt, gelegen aan de westelijke kant van het spoor en een ooit gedempte tweede Ballastput, tegenover de huidige Ballastput, bleven steken

Tweemaal de spoorbrug achter de KTV, thans een fietspad.
(foto collectie Museum De Scheper)

op zoek naar deze collectoritems. Onze speurtocht leverde altijd succes op. In die tijd was het storten van afval nauwelijks gereguleerd door milieuwetgeving. Met de Hinderwet meende de overheid te kunnen volstaan. Zo kon het voorkomen dat bedrijven chemisch afval stortten. Dit gebeurde ook op deze Eibergse stortplaats. Eén van mijn kameraden stapte onverhoeds in een blauwgroenachtige brij en had veel moeite om het spul van schoenen en broek te verwijderen. Een keer op de terugweg naar ons dorp werden we al lopende over de rails overvallen door een hevige regenbui. Nergens konden we zo snel schuilen totdat ik na zo'n twintig seconden de ingeving kreeg dat we twee minuten ervoor over een manshoge gewelfde duiker waren gelopen waar de Kievitsgotte doorheen stroomde. En inderdaad pasten we er met ons vieren precies onder.

Uit de belevenissen en streken die we uithaalden mag niet afgeleid worden, dat we gedragsgestoorde agressieve knaapjes waren of potentiële voortijdige schoolverlaters. Eigenlijk waren we oppassende jochies, die het op school redelijk goed deden, hun ouders respecteerden en gehoorzaamden, lid waren van SSSE of Eibergse Boys en met een zekere regelmaat de hervormde of de gereformeerde kerkdienst bezochten. De hang naar vertier en een zekere geldingsdrang speelden ons zo af en toe parten.

Ugchelen, zomer 2006 Paul van den Brand

Opmerkingen redactie Old Ni-js

1). De politiecommandant was adjudant H. Ekkel, die inderdaad wat pedagogisch wist om te gaan met kattenkwaad.
2). Adjudant Ekkel was gereformeerd, dus niet echt 'zwaar'.
3). Meester Klaas Rosier woonde net over het spoor aan de Borculoseweg. De boxer was niet van hemzelf, maar van zijn overbuurman J. Frederiks, hoofd financiën van de KTV. Diens hond was bij Rosier 'kind aan huis.

Scheppels Mankzaod

Man met de wanne (uit boek Achterhoeks Boerenleven van H.W. Heuvel)

Der zat weer aardig wat in de wanne. Veural deur toodoon van mevrouw Jo Onstein-Keizers, dee mien van tied tot tied een breefken met olde gezegdes in de breevenbusse schuf.
Van alles deur mekare. Dus echt mankzaod. Ik kan neet alles gebroeken, maor kan 't mooi anvullen, met wat ik zelf biej mekare escharreld hebbe.
Wat is Eibargs? Mankzaod is neet zuver. Van alles deurene. Veur een groot publiek.
Ak laeze, wat Dick Bartelink tegenswoordig schrif en luustere naor Reinhold Abbink, dan ontdek ik grote verschillen met de taal van Hendrik Odink van vrogger. Het Achterhooks en ok 't Eibargse dialect ondergaot veranderingen deur invloeden van boeten en dat is neet tegen te holden. Eenvormigheid besteet nauwelijks meer. 't Wordt steeds meer mankzaod.

Achterbokse, achterbene.
De veurige kere heb ik 't ehad aover de achterbokse. Disse kere viel mien oge op 't gezegde *op de achterste bene staon*. At een peerd kwaod of onwillig wodden, ging 't op de achterbene staon (steigeren). 't Gezegde hef now de betekenis van kwaod wodden.

Baal, baalscholte.
At de boerinne naor de delle ging um de varkens te voeren, deed ze eers een baalscholte veur. (Een schort van jute, gemaakt van een grote jutezak, een baalzak, inhoud ± 1hl).
Tabak werd in balen verpakt en zo ontstond 't gezegde *ik heb er tabak van;* (ik heb er (schoon) genoeg van). Daaruit de versterking; *"Ik heb er balen tabak van"*. Toen liet men 't woord tabak weg en werd het: *"Ik heb er de balen van"* en dat werd: *"Ik baal der van"* en nog weer later ontstond het woord *'baaldag'*, dat iedereen kent. Interessant, zo'n ontwikkeling toch?

Boek
(= buik). Spreek uit met korte oe. Verkleinwoord buuksken met korte u. In book (=boek) wordt de oe lang uitgesproken en in 't verkleinwoord "beuksken" is de uu lang. Die lange klinkers oe en uu kent het ABN niet.
In 't veurige Old Ni-js schreef ik al, dat er nogal wat Achterhookse gezegdes bunt met boek (buik). Ik heb der nog een paar bi-j ekregen.

Zich in de boek bieten.
Dat had e better neet können doon, hee hef zich door vies met in den boek ebetten. (Zichzelf te grazen gehad).
Ik bun de leste tied nogal kort op den aosem, bi-j 't minste of geringste loop ik te boekslagen.
(Heftig hijgen, waarbij de buik stotend beweegt)
"Wat heb i-j 't benauwd", zae mien buurman in 't zeekenhoes,"aj loopt, geet ow boek hen en weer as een trekzage". (Een trekzaag had aan beide kanten een handvat, hij werd door twee man heen en weer getrokken bij het in moten zagen van boomstammen).
Den boek op de leeste zetten. (Veel eten).
Hee had zich den boek zo op de leeste ezat, dat e den boksenriem los had edaon. (Hij had zoveel gegeten, dat hij de broekriem los had gemaakt).
(Zie ook 't Eibargs Plat Op De Riege van Ben Weeink).

Dawwelen. Ook wel dauwelen, dewwelen.
(Stechelen, harrewarren, mekaar goedmoedig speels prikkelen. Had vooral betrekking op kinderen en jongelui).
De blagen waarn boeten met mekare an 't dauwelen.
Jonges, neet langer dauwelen, wiej mot weer an 't wark.

Deugen.
Ik deuge neet, hee dög neet, hee dog vrogger ok al neet. Neet te verwarren met "Wat ducht er ow van? (= Wat denk je ervan? Wat dunkt jou ?).
Waart ow veur den keerl, den dög in zien beste vel nog neet. (zich waren= zich hoeden).

Dreestuvershane (Driestuivershaan). (Een schimpwoord).
Zie 'm door es hen strieken as een dreestuvershane. (heel parmantig, opschepperig).
Een dreestuvershane was een jongen met veel verbeelding. De stuiver was, voor de centen en dubbeltjes kwamen, de meest gangbare handmunt, waarin onze ouders nog vaak rekenden. Drie stuiver was weinig geld, een teken van armoede en dreestuvershane gaf dus aan, dat men van die opschepperij niks moest hebben. *"Doot maor gewoon, dan dooj al gek genog"*, zeg den Achterhooker.

Dreet, drieten.
Ik driete, hee drit, hee dret, wiej hebt edretten, zelfstandig naamwoord: dreet.
Loop hen drieten. (Hou op met zeuren, ga toch weg).
"Zo, 't masjientjen dut 't weer, 't löp weer dat 't drit. (gesmeerd).
Dreet, wie hef ow edretten? (Kijk, waar je vandaan komt, je hoeft je niets te verbeelden).

Van een dreet een donderslag maken. (Zich opwinden over een kleinigheid)
Onzen Derk is al tieden op reis, maor hee löt dreet noch scheet van zich heurn.

Drieterieje.
't Was door biej de staldeure een smerige drieterieje. (Smeerboel).
Vertederend zae mien vader, at één van ons kinder mos huulen: *"Och mien drietebuultjen, wat is ter toch? Dut 't zeer? Kom maor, dan zal ik 't afkussen."*
Der bunt nogal wat samenstellingen met driete: *drietbuul, driethoop, drietekonte, drietzak.*

Schijten.
Ik schijte, hee schit, hee schet, hee hef eschetten, zelfstandig naamwoord: scheet.
Wat netter as scheet was natuurlijk "een wind laoten".
At er ene stilletjes an taofel een wind had elaoten en der evraogd wodden: *"Wie stinkt hier zo?"*, dan was't antwoord: *"Wie 't het eerste vernemt, hef 't zelf in 't hemd".*

Schiethakke.
Mien zuster was aoveral bange veur, dat was een echten schiethakke. (bangbroek).

Gat.
Der bunt een hoop gezegdes met "gat"(= achterwerk). 't Bunt vake oetdrukkingen dee ok met konte veurkomt. Gat klikt wat netter, beschaafder, burgerlijker.
Hee ging met 't blote gat hem mest oetsmieten. Hij ging naar de plee om zijn behoefte te doon. Mest oetsmieten (uitsmijten) was het met de greep uitmesten van de stal.
Hee hef 't blote gat in de pette. (Hij heeft een kaal hoofd). (Uit van Kop tot Tee van Jan Aessink).
Wat onzen Jan in den kop hef, dat hef e neet in 't gat. (zelfverzekerd).
Hee is an 't rechten ewes, maor hee hef 't an 't gat ekregen. (Verliezen). (Jan Aessink).
"Hoo is 't voetballen gistern afelopen?" O, de Boys hebt 't lillijk an 't gat ekregen".
Met 't gat in de brandnettels zitten. (Het erg moeilijk hebben).
Den stool brendt um onder 't gat. (Hij kan niet stil zitten).
Dit mes is zo slee, iej könt er wal op naor Keulen rieden en dan hej nog gien glippe in 't gat.
't Gat vuur den bos smieten. (Zich verzetten uit koppigheid).

Zet de telders maor op taofel,
Schoef de stuule onder 't gat.
Wiej hebt smach (honger) van 't harde warken
en wiej kriegt neet hallef zat. (Liedje van Spölkwartier)

Bram de Dichter: (Uit: Volksrijmen van Hans Keuper).

Ik kan riemen dichten zonder 't gat van den stool op te lichten.
Ik zegge gien woord of 't riemt zich voort (direct, vgl het Duitse sofort).

Giezel, rowgiezel. (IJzel).
Woor 't rookt, door (row)giezelt 't neet. Dat wodden bevobbeld ezegd, at de biejkökken vol rook ston umdat de schossteen neet trok.
Een andere betekenis heeft te maken met de smaak van gekookte groente bijvoorbeeld.
Mien vrouw zei laatst: "Ik heb toch maor een sausjen op de andievie emaakt. Anders smaakt ze zo giezel". (Niet smeuig). In Eibarge onbekend?

Gloeps. (gluiperig, vals)
"Naor dee leu gao 'k neet meer hen, ze hebt door een gloepsen hond." (Een bijterige hond).

Grewwel, grewwelig.
Een grewweligen hond. Een hond met een onaangenaam humeur, hij laat bij 't minste of geringste zijn tanden zien.
Wat een grewwel van een keerl is dat. (B. Weeink). Een man met een onaangenaam humeur, een mopperaar.

Konte.
In heel wat oetdrukkingen met 'gat' köj gat vervangen deur konte. Konte was biej de boern een dagelijks woord. Der bunt enkel zegswiezen met konte, dee neet met "gat" bekend bunt.
Den hef daor de konte mooi biej in edraeid. (Op een slimme manier ergens met winstoogmerk bij in weten te draaien, ook gezegd als iemand boven zijn stand erbij in getrouwd was).
Ok: Hie is met 't gat (konte) in de botter evallen. (Zie ON 56).
Hee hef zo slecht eboerd, dat e met een konte vol schuld is blieven zitten.
"Ik heb ow now lange genog de konte nao edragen", zae moo, "'t Wodt tied, daj op eigen bene gaot staon". (De konte naodragen: in alle nodige en onnodige details voor iemand zorgen).
Jo Onstein stuurn miej een hele riege samenstellingen met konte:
Draeikonte, (draaitol, ook iemand die vaak van mening verandert), flodderkonte, foeterkonte (mopperaar), gengelkonte (gengeln is drentelen), grewwelkonte

(snauwt altijd), joechterkonte, (houdt van stoeien met jongens), kaekelkonte (die overal doorheen praat), klepkonte (die der graag even uitloopt om een praatje met de buurvrouw te maken, kletskonte (kletskous), kniepkonte (gierigaard), knooikonte (knoeipot), peerdekonte (iemand met een groot achterwerk, zie H. Odink), rebbelkonte. (kletskous, die onophoudelijk praat), reppelkonte (een klauteraar), smeerkonte (smeerpoet), zeurkonte (zeurpiet). En misschien bunt ter nog wal meer van die samenstellingen.

Schel- schelharste- spekharste – schelholt- schellen.
't Woord schel heeft verschillende betekenissen. Een heel oude betekenis is schub, vlies, schil. Schellen is schillen, splijten, plat maken.
Het olde woord schel kump nog veur in het gezegde *'de schellen bunt um van de ogen evallen'*. (Hij ziet de werkelijkheid weer onder ogen).
Letterlijk kump 't veur in 't biebelverhaal oet Handelingen 9: 18. 't Geet aover Paulus den op weg naor Damascus was um 'mensen van dien weg' (volgelingen van Jezus) gevangen te nemmen. Onderweg viel e as deur een donderslag op de grond en was inens blind. Hee kreeg in een visioen een stemme te heurn, dee um opdroog um naor een bepaold adres in Damascus te gaon. Door zat e dree dage blind te waezen. Ton kreeg e bezuuk van Ananias, een discipel van Jezus. Den lei hem de handen op en zae, dat e was oetekaozen um volgeling van Jezus te wodden en völle zol lieden in Jezus' name en weer zol können zeen. *'En terstond vielen hem als het ware schellen (schubben) van de ogen en hij kon weer zien'*, zo steet 't in 't verhaal.

Schelharste.
Een plat stuk braadvlees uit de lende of van de ribben.
At er eslacht was op de boerderieje, dan mos der altied ene naor de pastorie um door een of meer schelharsten af te geven. Wim Kemink kent er een mooien veurdracht van. Dat gebroek dateern nog oet de tied, dat domeneers, pastoors, mor ok de kosters nog gedeeltelijk wodden betaald in natura. De gewoonte bleef hier en door nog lange. Zat er soms ok een betjen ogendienerieje achter?

Spekharste.
Pannekooke met een spekharstjen was veur volwassenen een traktatie. Kinder hielen meer van een zute pannekooke met stroop. Royaal was een spekpannekooke met harsse, een groter stuk echt olderwets vet spek.

Schelholt.
Afgeschild eikenhakhout. De schil leverde eikenrun voor het leerlooien.
Hendrik Odink vertelt in Middewinteraovendvetelsels op bladzijde 187 het weerzien van een old Eibergenaar die professor in Leiden was eworden, met een boer in Olden Eibergen. Oet 't verhaal is haoste op te maken, dat de 'prefester' een zoon was van ds Gooszen, den hier predikant was van 1816 - 1855 en zeer

geliefd was. *"He was good op en onder den stool"*, volgens Odink. Dus hee kon goed praeken en was ook good veur de leu en speciaal veur de armen, die der in de 19e eeuw völle waren.
De boer in 't verhaal mot wal haos een Kormelinkboer ewest waen, want hee mos elk joor tegen kasmis een vracht schelholt naor borgemeester Smits brengen. De Kormelinkboeren waren pachters van Smits.
"Zoj misschien wet", vertelt de boer aan de professor, "gef borgemeister Smits elk joor met kasaovend an alle arme leu een schelboeske (takkebos van schelholt), een stuk spek van een pond of dree en ne stoeten (brood)".
Het verhaal tekent den armood die der umstreeks 1900 nog was in Eibergen en gif ok an, woorum at nog jooren nao zien dood borgemeister Smits as groten weldoener te booke stond. De aoverheid leet de zorg veur de armen aover aan de karken. Borgemeister Smits deed op eigen höltjen zien beste. Van bedeling naor recht doon en geliekweerdigheid deur wetgeving was nog een lange weg. De socialistische bewaeging stond nog in de kinderschoone.

Wark.
't Wark kump um neet an de butte. (Hij is geen werkezel).
"Gaot er maor es effen biej zitten, 't wark löp ons neet nao".
" 't Warken völt mi-j de leste tied zoer. (Zuur). Ik zal toch neet wat onder de leden hebben?"
Een neet zo kies gezegde van vrogger:
" 't Wark is vuur de dommen, 't eerpele schellen vuur de krommen".

't Wark in (op) de riege hebben. ('t Werk klaar hebben).
"Kom", zae mien mooder vrogger op zaoterdagmeddag an taofel: "Laow nog een hortjen nerig warken, daw 't wark tiedig in de riege hebt veur den zondag".

Dit was 't dan weer. Laow hoppen tot de volgende keer.
Oktober 2006
Hennie Wesselink
e-mail Wess1879@planet.nl

't Olde Joor'

't Joor is bienao weer an 't ende.
Was 't good of was 't slech?
'k wet neet, wat mo'k door op zeggn,
't wodden iedren dag weer lech.

Iedren morgen as 't weer lech wier,
Is den nach d'r veur weer weg.
Foj toch in dat pikke-duuster,
Zut een mense wal heel slech.

Och hier in ons eigen landjen
Was 't heus zo slech nog neet.
Volop etten, wat in 't handjen,
toch was hier en door verdreet.

As zo'n joor dan bienao weg is,
Kump dat allemaole op oew af.
Iej wilt dan wal allene zitten,
Zo in 't duuster, oet d'n draf.

Zo wat mijmren met oew zelvers.
Effen naor 't verleden too,
Dan, de kop weer in d'n nekken,
"Nieje joor, wat kump d'r noo"

Neet lang stilstaon bi'j 't olde,
't Is wal good, daj 't olde eert!
Kiek veuroet, door moj 't van hebben,
'n Tookomst is toch alles weerd.

B.J. Meulenkamp (1913-1994)

Oet: "mien vaders hand'
Gedichten in dialect
Uitgave Familie Meulenkamp

Inventarislijst van boekenbezit Historische kring Eibergen.

Hierbij de namen van de themanummers met hun prijs.

Acht eeuwen heerlijk Eibergen - schrijverscollectief ..... € 8,00

Folklore en Vroomheid in Berkelland ..... € 6,00

Kom Vanavond met verhalen, Eibergen in oorlogstijd, - E.H. Wesselink
deel 1 ..... € 12,00
Idem deel 2 ..... € 14,00
Idem deel 3 ..... € 15,00

Oud Rekken in beeld - Joh. Baake ..... € 5,00

Boerenwerk. Schrijverscollectief (geen eigen uitgave van HKE) ..... € 7,00

Kostgangers van Onze Lieve Heer. H. Odink / E.H. Wesselink
Geschiedenis van de Oude Mattheus - E.H. Wesselink ..... € 14,00
(+ gratis Kostgangers van Onze Lieve Heer. - H. Odink / E.H. Wesselink)

't Ies kan liejn - L.A. van Dijk ..... € 5,00

De Hölter - G. Odink ..... € 7,00

De Hof te Vaarwerk - B. te Vaarwerk ..... € 15,00

Achteraf een mooie tijd (geschiedenis Chr. Landbouwschool Eibergen) € 7,00
(beperkt leverbaar)
Boerderij- en veldnamen Eibergen (beperkt leverbaar) ..... € 17,95

Old Ni-js losse nummers (enkele zijn uitverkocht) ..... € 3,50

Wie belangstelling heeft voor één of meer van deze uitgaven kan gebruik maken van het bestelbiljet of zich telefonisch in verbinding stellen met Dick Somsen, Mallumse Molenweg 23, 7152 AT Eibergen, tel. 0545-472517.

Historische Kring Eibergen. Bestelbiljet boeken.

Aan Dick Somsen, Mallumse Molenweg 23, 7152 AT Eibergen. Tel. 0545-472517.

Ik heb belangstelling voor de volgende uitgave(n) uit de lijst, vermeld in deze Old Ni-js.

.....

.....

.....

Mijn adres is .....

.....

Naam ..... handtekening .....

Historische Kring Eibergen. Ledenwerfactie.

Aan Dick Somsen, Mallumse Molenweg 23, 7152 AT Eibergen, Tel. 0545-472517.

Ik geef als nieuw lid van de Historische Kring Eibergen op:

Naam .....

Adres .....

Postcode en plaatsnaam .....

Ik kies als premie het boek * De Hölter (gedichtenbundel) van G. Odink.
* Folklore en Vroomheid in Berkelland.
(over schrijver Hendrik Odink t.g.v. diens 100e geboortedag in 1989)

* Doorhalen de naam van het boek, dat niet gekozen wordt.

Mijn naam: .....

Adres: .....

Postcode en Woonplaats: .....

historische kring
elbergen